አማርኛ

እንደ አፍ መፍቻ ቋንቋ

የተማሪ መጽሐፍ

ሶስተኛ ክፍል

በአዲስ አበባ ት/ቢሮ ተዘጋጅቶ በደ/ብ/ብ/ሕ/ክ/መ/ትምህርት ቢሮ እና በዲላ መምህራን ት/ኮሌጅ የተስማማ

አማርኛ እንደ አፍ መፍቻ ቋንቋ

የተማሪ መጽሐፍ

ሶስተኛ ክፍል

የኢትዮጵያ ፌደራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የትምህርት ሚኒስቴር
በአዲስ አበባ ከተማ ትምህርት ቢሮ ተዘጋጅቶ፣
ለደቡብ ብሔር ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልላዊ መንግስት ትምህርት
ቢሮ እና በዲላ መምህራ ኮሌጅ ተስማምቶ የተዘጋጀ

አስማማቶ አዘጋጆች፡-
ትእግስት ዳዊት
ማርቆስ በላቸው
መኮንን ሆርዶፋ

አርታኢ፡-
እንግዳወርቅ እንድርያስ

ማውጫ

ይዘት ገፅ

መግቢያ.....viii

ምዕራፍ አንድ - ጤና 1

ምዕራፍ ሁለት - ጉርብትና.....13

ምዕራፍ ሶስት - ተረት.....25

ምዕራፍ አራት - የጊዜ አጠቃቀም.....36

ምዕራፍ አምስት - መጓጓዣ.....47

ምዕራፍ ስድስት - ሥነ ምግባር.....62

ምዕራፍ ሰባት - ግብርና.....73

ምዕራፍ ስምንት - ስራ.....86

ምዕራፍ ዘጠኝ - ባህል 100

ምዕራፍ አስር - ገበያ.....112

ዋቢ ጽሑፎች 125

የአማርኛና የአረብኛ ቁጥሮች.....127

የፊደል ገበታ 129

መግቢያ

ይህ የመማሪያ መጽሐፍ አማርኛን እንደ አፍ መፍቻ ቋንቋ ለሚማሩ ተማሪዎች የተዘጋጀ ነው። መጽሐፉ አስር ምዕራፎች አሉት። በየምዕራፎቹ ውስጥ የማዳመጥ፣ የመናገር፣ የማንበብና የመጻፍ ክሂሎች በተጨማሪም የቃላትና የሰዋስው ይዘቶች ከትረካ ጋር ቀርበዋል። ለትምህርት የቀረቡት ክሂሎችና ይዘቶች በምሳሌ ተደግፈው የቀረቡ በመሆናቸው ተማሪዎቹን በተግባር እንዲሳተፉ የሚያግዙ ናቸው።

ምዕራፍ አንድ

ጤና

የምዕራፉ ዓላማዎች፣ ከዚህ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፡-

- ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት ዘገባ በቃል ታቀርባላችሁ።
- የተሰጣችሁን ምንባብ በትክክለኛው አገላለጽ ታነባላችሁ።
- ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ትርጉም ትሰጣላችሁ።
- የአረፍተ ነገር አያያገሮች ለይታችሁ ትጠቀማላችሁ።

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥና መናገር

የጥርስ ንጽህና አጠባበቅ

የቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

1. ከስዕሉ ምን ተረዳችሁ?
2. የጥርስ ንጽህና አጠባበቅ ምንድን ነው?
3. አንድ ሰው በቀን ቢያንስ ስንት ጊዜ ጥርሱን መቦረሽ አለበት?

ተግባር አንድ፡ አዳምጦ መረዳት

ሀ. ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃል መልሱ፡፡

1. ቀደም ሲል ባዳመጣችሁት ምንባብ ውስጥ የተጠቀሱት ስሞች ማንና ማን ናቸው?
2. ተማሪዎች የሚኖሩበት ከተማ የት ነው?
3. ተማሪዎቹ ስንተኛ ክፍል ናቸው?
4. ያዳመጣችሁት ምንባብ ማስተላለፍ የፈለገው መልዕክት ምንድን ነው?

ለ/ከላይ ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት ሀሳባችሁን በጽሁፍ ግለጹ፡፡

1. የጽሁፉ ዋና ሃሳብ ምንድን ነው?
2. ጫኪሶ የጥርስ ንጽህናውን ከመጠበቅ አኳያ ማድረግ የነበረበትን ተግባራት በጽሁፍ ግለጹ፡፡

ተግባር ሁለት፡-ቃላት

ሀ. ከዚህ በታች ለተሰጹት ቃላት ምሳሌውን መሰረት በማድረግ ተመሳሳይ ፍቻቸውን ፃፉ፡፡

ምሳሌ፡- ሄደ = ተጓዘ

1.ቦረሸ 2. በተደጋጋሚ

3. በጠና 4. ጓደኛ

5. ወላጅ

ለ. ከዚህ በታች ለተሰጡት ቃላት ምሳሌውን መሰረት በማድረግ ተቃራኒ ፍቻቸውን ፃፉ::

ምሳሌ:- ሄደ = መጣ

1. ጎበዝ
2. ታመመ
3. ንፁህ
4. ጠዋት
5. ሴት

ተግባር ሶስት:- መፃፍ

ምሳሌውን መሰረት በማድረግ በሚከተሉት ቃላት አረፍተ ነገሮችን መስርቱ::

ምሳሌ:-

1. መሀመድ የሀና <u>ጓደኛ</u> ነው::
2. ዘምዘም ጎበዝ <u>ተማሪ</u> ናት::

ከላይ በቀረቡት ጓደኛና ተማሪ በሚሉት ቃላት ሁለት አረፍተ ነገሮችን መመስረት ተችሏል:: ተማሪዎች እናንተም ከዚህ በታች በቀረቡት ቃላት አረፍተ ነገሮችን መስርቱ::

1. ቀን
2. ሰው
3. ክፍል
4. ጥርስ
5. ጤና ጣብያ
6. ሀኪም
7. መከረ

ክፍል ሁለት፡- ንባብ

የአካባቢና የግል ንጽህና

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች፡-

1. ስዕሉን በመመልከት የተገነዘባችሁትን ሀሳብ በቃል ለመምህራችሁና ለክፍል ጓደኞቻችሁ ግለፁ፡፡
2. ከርዕሱ ተነስታችሁ ምንባቡ ስለምን የሚያስረዳ ይመስላችኋል?

አካባቢና የግል ንፅህና

ጤናማ ለመሆን የአካባቢንና የግል ንፅህናን መጠበቅ አስፈላጊ ነው፡፡ ሰዎች እንዳይታመሙ አስቀድመው ጥንቃቄ ለማድረግ አካባቢያቸውንና የግል ንፅህናቸውን በሚገባ መጠበቅ ይኖርባቸዋል፡፡ የአካባቢን ንፅህና ለመጠበቅ የአካባቢው ማህበረሰብ አካባቢውን በጋራ ማፅዳት ይጠበቅበታል፡፡ በዚህም ከተለያዩ ተላላፊ በሽታዎች ማለትም እንደ ጉንፋን፣ ወባ ከመሳሰሉት ሊጠበቁ ይችላሉ፡፡

ሰዎች የአካባቢያቸውንና የግል ንፅህናቸውን ባይጠብቁ ምን የሚሆኑ ይመስላችኋል?

በአንድ በኩል እያንዳንዱ ሰው የግል ንጽህናውን በመጠበቅ ጤንነቱን መጠበቅ ይችላል። የግል ንፅህና ሲባል ልብስን በአግባቡ ማጠብ፤ ጸጉርን አጥቦ ማበጠር፤ እጅን በሳሙና በደንብ መታጠብ፤ አግርን መታጠብ፤ የካልሲና የጫማ ንጽህና መጠበቅ ያስፈልጋል። በሌላ በኩል ሰዎች በአካባቢና በግል ንጽህና ጉድለት ሲታመሙ ፈጥነው ወደ ሀኪም ቤት መሄድ አለባቸው። ሀኪም ቤት ሄደው በሽታቸው ከተገኘ በኋላ የሚሰጣቸውን መድሀኒት በአግባቡ መውሰድ ይኖርባቸዋል። በአጠቃላይ ሰዎች የአካባቢንና የግል ንፅህናን መጠበቅና ሲታመሙ መታከም በጤና ለመኖር ያስችላቸዋል።

ተግባር አንድ፡- አንብቦ መረዳት

ሀ. የሚከተሉትን ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት በቃል መልሱ።

1. ጤናማ ለመሆን ምን ማድረግ ያስፈልጋል?
2. ሰዎች ወደ ሀኪም ቤት የሚሄዱት ለምንድን ነው?
3. አንድ ሰው ሲታመም ምን ማድረግ አለበት ትላላችሁ?
4. የአካባቢውንና የግል ንፅህናውን የማይጠብቅ ሰው ምን ሊገጥመው ይችላል?
5. አንድ ሰው ሀኪም ቤት የሚሰጠውን መድሀኒት በአግባቡ መውሰድ ያለበት ለምንድን ነው?

ለ. ከዚህ በታች ለቀረቡ ጥያቄዎች ምንባቡን መሰረት በማድረግ በፅሁፍ ሀሳባችሁን አስፍሩ፡፡

1. የምንባቡን ዋና ሀሳብ በሶስት አረፍተ ነገሮች ግለፁ፡፡
2. የግልንና የአካባቢን ንፅህና አንድነትና ልዩነት በፁሁፍ አብራሩ፡፡
3. የግል ንፅህናችንን በሚገባ እየጠበቅን የአካባቢያችንን ንፅህና ባንጠብቅ ምን የሚከሰት ይመስላችኋል

ሐ. በሚከተሉት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን ክፍት ቦታዎች ከሰንጠረዡ ውስጥ ተስማሚ ቃላትን በመምረጥ አሟልታችሁ ፃፉ፡፡

ሀኪም ቤት	ሰዎች	የአካባቢውን ንፅህና
መድሀኒት	የግል ንፅህና	በጤና

1. ----------ለመኖር የአካባቢንና የግል ንፅህናን መጠበቅ ይኖርብናል፡፡
2. ሰዎች ከሃኪም ቤት የሚሰጣቸውን----------በአግባቡ መውሰድ አለባቸው፡፡
3. ----------እንዳይታመሙ አስቀድመው የአካባቢያቸውንና የግል ንፅህናቸውን መጠበቅ አለባቸው፡፡
4. እያንዳንዱ ሰው የራሱን ----------መጠበቅ አለበት፡፡
5. ጎብረተሰቡ በጋራ በመሆን ----------መጠበቅ ይችላል፡፡

ተግባር ሁለት፡- አቀላጥፎ ማንበብ

ተማሪዎች ከላይ ‹‹የአካባቢና የግል ንጽህና›› በሚል የቀረበውን ምንባብ እንደገና ተራ በተራ ድምጻችሁን ከፍ አድርጋችሁ ለመምህራችሁና ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው፡፡

ክፍል ሶስት፡- ቃላት

ተግባር አንድ ፡- የቃላት ፍች

ሀ. በ‹‹ሀ›› ስር ለተዘረዘሩት ቃላት በ‹‹ለ›› ስር ተመሳሳይ ፍቻቸውን በመምረጥ

አዛምዱ::

ሀ	ለ
1. መጠቃት	ሀ. በአስቸኳይ
2. ተላላፊ	ለ. መጋለጥ
3. በፍጥነት	ሐ. ተዛማጅ
4. ሀኪም ቤት	መ. ማፅዳት
5. ማጠብ	ሠ. የህክምና ተቋም

ለ. በ‹‹ሀ›› ስር ለተዘረዘሩት ከ‹‹ለ›› ተቃራኒያቸውን በመምረጥ አዛምዱ

ሀ	ለ
1. ማጎበረሰብ	ሀ. በተናጠል
2. በጋራ	ለ. ቆሻሻ
3. በሽተኛ	ሐ. ግለሰብ
4. ንፁህ	መ. በኋላ
5. በቅድሚያ	ሠ. ጤነኛ

ሐ. ከዚህ በታች በቀረቡት አረፍተ ነገሮች ውስጥ የተሰመረባቸውን ቃላት ምሳሌውን መሰረት በማድረግ ያላቸውን አውዳዊ ፍች በፅሁፍ መልሱ።

ምሳሌ፡- ሀ. በአካባቢና በግል ንፅህና ጉድለት ምክንያት ሲታመሙ ፈጥነው ወደ ሀኪም ቤት መሄድ አለባቸው።

መልስ፡- ፈጥነው የሚለው ቃል በአረፍተ ነገሩ ውስጥ ያለው አውዳዊ ፍች ቶሎ የሚል ይሆናል።

ለ. ጥንቃቄ በማድረግ በሽታን መከላከል ይቻላል።

መልስ፡- መከላከል የሚለው ቃል በአረፍተ ነገሩ ውስጥ ያለው አውዳዊ ፍች መቆጣጠር የሚል ይሆናል።

1. ህጻናት የተመጣጠነ ምግብ መመገብ አለባቸው።
2. በወባ በሽታ የተያዘ ሰው ያንቀጠቅጠዋል።
3. ወይዘሮ ንግስት ህመሟ ጠናባት።
4. ካሊድ ጠዋት ጠዋት ሁል ጊዜ ጸጉሩን ይታጠባል።
5. ሂክማ ለቤት ቁሳቁስ መግዣ ገንዘብ ወጪ አደረገች።

መ. ከዚህ በታች በቀረበው ሰንጠረዥ ውስጥ ያሉትን ቃላት ባለሶስት ወይም ባለ

አራት ሆሄ መሆናቸውን የራይት ምልክት በመጠቀም አመልክቱ።

ተ.ቁ	የተሰጡ ቃላት	ባለሶስት ሆሄ ቃላት	ባለአራት ሆሄ ቃላት
1	ለበሰ	✓	
2	ሰበሰበ		✓
3	ከበረ		

4	ደብተር		
5	እርሳስ		
6	ተማሪ		
7	ጠረጴዛ		
8	አጠበቀ		

ሠ. በምሳሌው መሰረት ከዚህ በታች የቀረቡትን ቃላት ነጠላ ወይም ብዙ ቁጥር በማለት ለይታችሁ ፃፉ።።

ምሰሌ፡- ደብተር- ነጠላ ቁጥር

ተማሪዎች፡- ብዙ ቁጥር

1. ቤት 2. ድመቶች 3. ሴቶች
4. ደግ 5. መኪና 6. ቴሌቪዥን
7. ብርቱካኖች 8. ወንበር 9. እናቶች 10. መምህር

ክፍል አራት፡- ፅህፈት

ተግባር አንድ፡- መፃፍ

ሀ. ከዚህ በታች ተዘበራርቀው የቀረቡትን የድርጊት ቅደም ተከተሎች እንደገና አስተካክላችሁ ፃፉ።።

1. መጸዳጃ ቤት ሄዱ።።
2. የደንብ ልብሳቸውን ለበሱ።።
3. እጃቸውንና ፊታቸውን ታጠቡ።።

4. ደብተራቸውን፣መፅሀፋቸውን፣እርሳስና እስክሪብቷቸውን ወደ ቦርሳቸው ከተቱ።
5. ወደ ትምህርት ቤት ሄዱ።
6. ከእንቅልፋቸው ተነሱ።
7. ቦርሳቸውን ያዙ።

ለ. የሳይንስ መምህራችሁን ወይም የትምህርት ቤታችሁን የጤና ባለሙያ ስለ ኮረና ቫይረስ መተላለፊያና መከላከያ መንገዶች ጠይቃችሁ በቡድን ፅፋችሁ ለመምህራችሁና ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው።

ሐ. የአካባቢና የግል ንፅህና አጠባበቅ አስመልክቶ ከቤተሰቦቻችሁ ወይም ከጎረቤቶቻችሁ በግል ጠይቃችሁ ፅፋችሁ በመምጣት ለመምህራችሁና ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው።

ክፍል አምስት፡- ሰዋስው

ተግባር አንድ አያያዦች

ማስታወሻ

አያያዦች ቃልን ከቃል፣ ሀረግን ከሀረግና አረፍተ ነገርን ከአረፍተ ነገር ጋር የሚያያይዙ ናቸው። አያያዥ ቃላት ወይም ሐረጋት ከሚባሉት መካከል ለምሳሌ
ነገር ግን፣እንጂ፣እና፣ ስለዚህ ወዘተ. ተጠቃሽ ናቸው።

ሀ. ከዚህ በታች በቀረቡት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን አያያዥ ቃላት ወይም ሀረጋት ምሳሌውን መሰረት በማድረግ በቡድን ሆናችሁ አስምሩባቸው፡፡

ምሳሌ፡- ሀ. ትምህርት ቤት መሄድ እፈልጋለሁ <u>ነገር ግን</u> ደክሞኛል፡፡

ለ. ያሬድ ጎበዝ ተማሪ <u>ስለሆነ</u> ጥሩ ውጤት አስመዘገበ፡፡

1. **የሰፈራችን ልጆች መልካሞች ስለሆኑ የተቸገረ ይረዳሉ፡፡**
2. **ኢትዮጵያ የጀግኖች ሀገር እንጂ የሌቦች አይደለችም፡፡**
3. **ሰአዳ መምህር እንጂ ሀኪም አይደለችም፡፡**
4. **ፈተና ደርሷል ስለዚህ ማንበብ አለብን፡፡**
5. **ይሳኮር መፅሃፍ ማንበብ ሲወድ ቅድስት ግን ፊልም ማየት ትወዳለች፡፡**
6. **አዲስ አበባ የቱሪስት መዳረሻ ብትሆንም በቂ የመዝናኛ ቦታዎች የሏትም፡፡**

ለ. ከዚህ በታች በቀረቡት አያያዥ ቃላት በመጠቀም በምሳሌው መሰረት አረፍተ ነገሮችን መስርቱ፡፡

ምሳሌ፡- ነገር ግን

ዳመናው ዳምኗል <u>ነገር ግን</u> ዝናብ አይጥልም፡፡

1. **ስለሆነም** 6 **እና**
2. **ስለዚህ**
3. **ይሁን እንጂ**
4. **ነገር ግን**
5. **ቢሆንም**

የክለሳ ጥያቄዎች፡-

1. የግልና የአካባቢ ንፅህና አጠባበቅ አስመልክቶ በሬድዮና ቴሌቭዥን የሚተላለፉ መረጃዎችን አዳምጣችሁ በመምጣት ለክፍል ጓደኞቻችሁ ግለጹ፡፡
2. የግልና የአካባቢ ንፅህና አጠባበቅ አስመልክቶ የተፃፉ ምንባቦችን ፈልጋችሁ በማምጣት በክፍል ውስጥ አቀላጥፋችሁ አንብቡ፡፡
3. ከዚህ በታች ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ ፍች ስጡ፡፡

   ሀ. ተጋላጭ መ. መዛባት

   ለ. በጥሞና ሠ. መጠበቅ

   ሐ. በትጋት ረ. ፈጠራ

4. በግልና አካባቢ ንፅህና አጠባበቅ ጉድለት ሊከሰቱ የሚችሉ የጤና እክሎችን በአምስት አረፍተ ነገሮች ፃፉ፡፡
5. በሚከተሉት አያያዥ ቃላትና ሀረጋት አረፍተ ነገሮችን መስርቱ፡፡

   ሀ. ስለሆነም

   ለ. እንጂ

   ሐ. ነገር ግን

   መ. ቢሆንም

   ሠ. ስለዚህ

ምዕራፍ ሁለት

ጉርብትና

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፡-

- የምንባቡን ታሪክ አዳምጣችሁ በድጋሚ ትናገራላችሁ፡፡
- አጫጭር ምንባቦችን አቀላጥፋችሁ ታነባላችሁ፡፡
- ለቃላት ተቃራኒና ተመሳሳይ ፍች ትሰጣላች፡፡
- ስርአተ ነጥቦችን ተጠቅማችሁ አረፍተ ነገር ትጽፋላችሁ፡፡

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥና መናገር

ጉርብትናና ጠቀሜታው

የቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች፡-

1. ስዕሉን ተመልክታችሁ የተገነዘባችሁትን ሀሳብ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አስረዱ፡፡
2. ርዕሱን ተመልክታችሁ ስለምን እንደሚገልፅ ተናገሩ፡፡
3. መልካም ጉርብትና ማለት ምን ማለት ነው?

ተግባር አንድ፡- አዳምጦ መረዳት

ሀ. ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃል መልሱ፡፡

1/ ባዳመጣችሁት ምንባብ ውስጥ በመልካም ጉርብትናቸው የተጠቀሱት እነማን ናቸው?

2/ የተጣላን የሚያስታርቁትና የተቸገረን የሚረዱት እነ ማን ናቸው?

3/ አቶ አምሀ ሴት ልጃቸውን ሲድሩ ጎረቤቶቻቸው ምን አደረጉላቸው?

4/ ወይዘሮ ሀያትና አቶ አምሀ በጎረቤቶቻቸው ደስተኛ የሆኑት ለምንድን ነው?

5/ የሰርግ ስነሰርዓቱን ከስራ ጀምሮ እስከ ፍጻሜው ያደመቁት እነ ማን ናቸው?

6/ የሰው ልጆች መልካም ጎረቤት ባይኖራቸው ምን ይሆናሉ?

ለ. ከዚህ በታች የቀረቡትን አረፍተ ነገሮች አንብባችሁ የያዙት ሀሳብ ትክክል ከሆነ እውነት ስህተት ከሆነ ደግሞ ሀሰት በማለት በቃል መልሱ። ምክንያታችሁንም ግለፁ።

1. መልካም ጉርብትና መኖር የሰዎችን ማህበራዊ ህይወት ያጠናክራል።
2. በቤታቸው እንግዳ ተቀባይ ናቸው የተባሉት ወይዘሮ ሀያት ናቸው።
3. ከዩኒቨርሲቲ ተመርቆ የመጣው የአቶ አምሀ ሁለተኛ ልጅ ነው።
4. አቶ አምሀና ወይዘሮ ሀያት የሚኖሩት ጤና ጣብያ አካባቢ ነው።
5. በመልካም ጉርብትና የሚኖሩ ሰዎች እርስ በእርስ መደጋገፍ አለባቸው።

ሐ. ከዚህ በታች በቀረቡት ጥያቄዎች ላይ ጥንድ ጥንድ በመሆን ተነጋግራችሁ የደረሳችሁበትን ሀሳብ ለክፍል ጓደኞቻችሁ በጽሁፍ አቅርቡ።

1. እናንተ በአካባቢያችሁ የምታውቋቸውን ጎረቤቶቻችሁን ጥቀሱ።
2. ከጎረቤቶቻችሁ ጋር ስትኖሩ ለጎረቤቶቻችሁ ምን ምን ታደርጉላቸዋላችሁ?
3. ጎረቤቶቻችሁ ለእናንተ ምን ምን ያደርጋሉ።
4. ካዳመጣችሁት ታሪክ ጋር የሚመሳሰል ሌላ ታሪክ ከቤተሰቦቻችሁ ጠይቃችሁ በመምጣት ለክፍል ጓደኞቻችሁ በቃላችሁ ተርኩ።

ተግባር ሁለት፡- ቃላት

ሀ. ከዚህ በታች ያዳመጣችሁትን ምንባብ መሰረት ያደረጉ አረፍተ ነገሮች ቀርበዋል፤ በአረፍተ ነገሩ ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት አውዳዊ ፍች ስጡ።

1. ጉረብትና ለእርስ በእርስ <u>ትስስር</u> ጠቀሜታው የጎላ ነው።

2. የሰርግ ስራውን በመረዳዳት እስከ ፍፃሜው አደመቁት፡፡

3. ማህበራዊ ህይወት የሚጎለብተው መልካም ጉርብትና ሲኖር ነው፡፡

4. አቶ አምሀ የተጣላን ጎረቤት በማስታረቅ ይታወቃል፡፡

5. ወይዘሮ ሀያት አመት በዓል ሲመጣ ለጎረቤቶቻቸው አስፈላጊውን እገዛ ሁሉ ያደርጋሉ፡፡

ለ. ከዚህ በታች ከማዳመጥ ምንባብ ውስጥ ለወጡ ቃላት በምሳሌው መሰረት ተመሳሳይ ፍች ስጡ፡፡

ምሳሌ፡- መልካም = ጥሩ ፣ ያማረ ፣ ሳቢ ፣ አስደሳች ወዘተ.

1. መቻቻል
2. መከባበር
3. መተማመን
4. ምስጉን
5. ማድመቅ

ክፍል ሁለት፡- ንባብ

‹‹ከሩቅ ዘመድ የቅርብ ጎረቤት››

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

1. ከላይ ከቀረበው ምስል ምን ተረዳችሁ?
2. ‹‹ከሩቅ ዘመድ የቅርብ ጎረቤት›› የሚለውን አባበል ከዚህ በፊት ሰምታችሁ ታውቃላችሁ?
3. ከርዕሱ ተነስታችሁ ምንባቡ ስለምን ሚያስረዳ ይመስላችኋል?

‹‹ከሩቅ ዘመድ የቅርብ ጎረቤት››

ጎረቤታሞች በበዓል ወቅት ቁርስ፣ምሳ፣እራት በየተራ እየተጠራሩ በመገባበዝ በደስታ አብረው ያሳልፋሉ። ተነፋፍቆ የተገናኘ ዘመድ በተለያየ መንገድ ዝምድናና ወዳጅነት የፈጠረው ሁሉ በዚህ መልኩ ተሰብስቦ በሳቅ በጫወታ ያሳልፋሉ። የአብሮነት የአንድነትና ማህበራዊ ግንኙነቱ ማሳያ በሆነው በዓል ወቅት ብዙዎች ደስታቸውን ያጣጥማሉ። ሁሉም እንደየእምነቱ በዓሉን ቢያከብርም ክርስትያኑ ሙስሊም ጎረቤቱን፣ ሙስሊሙም እንዲሁ ክርስትያን ጎረቤቱን ጠርቶ ያለውን በወንድማማችነት መንፈስ ተከፋፍለው በደስታ በዓሉን ያከብራሉ።ሰርግም ሲደግሱ እንዲሁ አይለያዩም። ስጦታቸውን በመያዝ ሄደው ይታደማሉ።

ጎረቤታሞች ዓመት በዓልን በጋራ ከማሳለፍ በተጨማሪ በምን በምን ሊረዳዱ ይችላሉ?

እንዲህ በበዓል ወቅት ትስስሩ ይጠነክራል ለማለት እንጂ ሰዎች በጉርብትና አብረው ሲኖሩ አንዳቸው ለሌኛው የሚያሳዩት ፍቅርና መተሳሰብ ጠንካራ ነው። ጨኸት እንኳን ሲሰማ ጎረቤት ቀድሞ ይወጣል። ፀብም ከሆነ መሀል ገብቶ ይገላግላል። ድረሱልኝ ብሎም

ከተጣራ ሰምቶ የሚተኛ ጎረቤት የለም። ከነአባባሉም ‹‹ከሩቅ ዘመድ የቅርብ ጎረቤት ይሻላል›› የሚል ነው። መተሳሰቡ ከዚህም አልፎ ልጅን በጉዲፈቻ ወስዶ እንደ ራስ ልጅ አድርጎ ወደማሳደግ ይደርሳል፤ እዚህ ላይ መዘንጋት የሌለብን አንድ ሰው ልጅ በጉዲፈቻ ለማሳደግ ሲወስድ ዘር ጠይቆ ወይም ቆጥሮ አይደለም። በደም ከማይተሳሰረው ሰው ጋር በልጁ አማካኝነት ዝምድናውን ለማጠናከር ሲል የሚያደርገው ተግባር ነው።

ለምለም መንግስቱ

(አዲስ ዘመን ግንቦት 1 ቀን 2013 ዓ.ም የኢትዮጵያ ፕሬስ ድርጅት ዌብ ሳይት ላይ ለማስተማሪያነት እንዲመች ተደርጎ የተወሰደ)

ተግባር አንድ፡- አንብቦ መረዳት

ሀ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ምንባቡን መሰረት በማድረግ በቃላችሁ መልስ ስጡ፡

1. ጎረቤታሞች እየተጠራሩ የሚጋበዙበት በምን ወቅት ነው?
2. በምንባቡ መሰረት የአብሮነትና የማህበራዊ ግንኙነት ማሳያ የሆነው ምንድን ነው?
3. በበዓላት ወቅት በወንድማማችነት መንፈስ ተከፍለው ያከብራሉ የተባሉት እነማን ናቸው?
4. ጨኸት እንኳ ሲሰማ ቀድሞ ይደርሳል የተባለው ማን ነው?
5. ‹‹ከሩቅ ዘመድ የቅርብ ጎረቤት›› ከሚለው ምንባብ ምን ተረዳችሁ? ተራ በተራ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አስረዱ።

ለ. ከዚህ ቀጥሎ ምንባቡን መሰረት ያደረጉ ጥያቄዎች ቀርበዋል። ለእያንዳንዳቸው ከቀረቡት አማራጮች መካከል ትክክለኛ መልስ የያዘውን ፊደል/ሆሄ ምረጡ።

1. ጎረቤታሞች በበዓል ወቅት በምን በምን ጊዜ ሊጠራሩ ይችላሉ?
   ሀ. በቁርስ ለ. በምሳ ሐ. በእራት መ. በሁሉም
2. ልጅን እንደ ራስ ልጅ ወስዶ ማሳደግ ምን ይባላል?
   ሀ. ጉዲፈቻ ለ. አምቻ ሐ. ጋብቻ መ. ጉልቻ
3. ‹‹በደም ከማይተሳሰሩት ጋር›› ሲባል ምን ለማለት ተፈልጎ ነው?
   ሀ. ዘመዳሞች ለ. ዝምድና የሌላቸው
   ሐ ወንድማማቾች መ. እህትማማቾች
4. ከሚከተሉት ውስጥ ጠንካራ ማህበራዊነት እንዲኖር የሚያስችለው የቱ ነው?

ሀ. ፍቅር ለ. መከባበር ሐ. መተሳሰብ መ. ሁሉም

ሐ. ከዚህ በታች በቀረቡት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት ወይም ሀረጋት አውዳዊ ፍች ስጡ።

1. ተነፋፍቆ የተገናኘ ቤተ ዘመድ ሁሉ ተሰባስቦ <u>በሳቅ በጫወታ</u> በዓልን ያሳልፋል።
2. የአንድነትና ማህበራዊ ግንኙነት <u>ማሳያ</u> በሆነው በዓል ወቅት ብዙዎች ደስታቸውን ያጣጥማሉ።
3. በሠርግ ድግስ ወቅት <u>ታዳሚዎች</u> ስጦታ ይዘው ይሄዳሉ።
4. እዚህ ላይ <u>መዘንጋት</u> የሌለብን አንድ ሰው በጉዲፈቻ ልጅ ሲወሰድ ዘር ጠይቆ አይደለም።

ተግባር ሁለት፡- አቀላጥፎ ማንበብ

ከዚህ በታች የቀረበውን ምንባብ ድምጻችሁን ከፍ አድርጋችሁ መምህራችሁ በሚሰጣችሁ መመሪያ መሠረት አቀላጥፋችሁ አንብቡ፡፡

ፌኔትና ያዕቆብ

ፌኔትና ያዕቆብ የአካባቢያችን ልጆች ናቸው፡፡ ፌኔት በትምህርቷ በጣም ጎበዝ በመሆኗ የቤት ስራዋን በአግባቡ ሰርታ ትመጣለች፡፡ በዚህም የተነሳ መምህሮቿ በጣም ይወዷታል፡፡ ያዕቆብ ደግሞ ስለማያጠና የቤት ስራውንም በአግባቡ ስለማይሰራ መምህራኑ ሁልጊዜ ይቆጡታል፡፡ ፌኔት ይህንን ተመልክታ ያዕቆብን ‹‹አንተ ለምን አታጠናም? የቤት ስራህን ለምን ሰርተህ አትመጣም?›› ስትል ጠየቀችው፡፡ ያዕቆብም ‹‹ከእንግዲህ ወዲህ ጊዜዬን በአግባቡ በመጠቀም የቤት ስራየንም ሰርቼ እመጣለሁ›› በማለት የፌኔትን ምክር ተቀብሎ በጋራ ማጥናት ጀመሩ፤ የቤት ስራቸውን አብረው መስራት ቀጠሉ፡፡ በዚህም የተነሳ ያዕቆብ በትምህርቱ ከቀን ቀን በከፍተኛ ሁኔታ እየተሻሻለ መጣ፡፡ በዚህም ምክንያት ሁለቱም ጓደኛሞች በሰፈሩም ሆነ በትምህርት ቤቱ የታወቁ አርዓያ ተማሪዎች መሆን ቻሉ፡፡

ክፍል ሶስት፡-ቃላት

ተግባር አንድ ፡- የቃላት ፍች

ሀ. ለሚከተሉት በ‹‹ሀ›› ረድፍ ላሉት ቃላት ከ‹‹ለ›› ረድፍ ተመሳሳይ ፍች በመምረጥ አዛምዱ፡፡

ሀ	ለ
1. መስተጋብር	ሀ. ደግ/መልካም
2. ቅን	ለ. አታላይ/አጭበርባሪ
3. ሸንጋይ	ሐ. ግንኙነት/ትስስር
4. ተወዳጅ	መ. ተዛመደ/ ተፋቀረ
5. አሰናዳ	ሠ. ሀሴት/ፈንጠዚያ
6. ደስታ	ረ. አዘጋጀ/ ሰራ

ለ. ቀጥሎ በ‹‹ሀ›› ረድፍ ላሉት ከ‹‹ለ›› ረድፍ ተቃራኒ ፍች በመምረጥ አዛምዱ፡፡

ሀ	ለ
1. ሰጠ	ሀ. ራስጌ
2. ባህላዊ	ለ. ቀማ
3. ግርጌ	ሐ. ሰበሰበ
4. ፍቅር	መ. ዘመናዊ
5. በተነ	ሠ. መራራ
6. ጣፋጭ	ረ. ጥላቻ

ሐ. ምሳሌውን መሰረት በማድረግ በሚከተሉት ቃላት ውስጥ ያሉት ውስብስብ ሆሄያት ለይታችሁ አውጡ፡፡

ምሳሌ፡- ተንዘ	ን
ተንኳኳ	ኳ
ላማ	ማ

ተ.ቁ	ቃላት	ውስብስብ ፊደላት
1	ሯጭ	
2	ፏፏቴ	
3	በጎላ	
4	ታንኳ	
5	ቧንቧ	

መ. የሚከተሉትን ውስብስብ ሆሄያት በመጠቀም ቃላትን መስርቱ፡፡

ምሳሌ፡- ሷ = ልብሷ

1. ጧ 2. ቋ 3. ሿ

4. ታ 5. ላ

ክፍል አራት፡- ጽህፈት

ማስታወሻ

ስርዓተ ነጥቦች

በአማርኛ ቋንቋ ውስጥ የተለያዩ ስርዓተ ነጥቦች አሉ፡፡ እነዚህን ስርዓተ ነጥቦች ጥቅም ላይ የምናውላቸው በፅሁፍ ወቅት ሲሆን በፅሁፉ ለንባቢ ግልፅ የሆነ መልዕክትን ለማስተላለፍ ያግዛሉ፡፡ በፅሁፍ ውስጥ

ተዘውትረው ጥቅም ላይ የሚውሉት ስርዓተ ነጥቦች የሚከተሉትን ይመስላሉ፡፡

1.ጥያቄ ምልክት (?) ይህ ስርዓተ ነጥብ ጥያቄያዊ አረፍተ ነገሮችን በማቅረብ ያገለግላል፡፡ ምሳሌ፡- መቼ መጣህ?

2. ነጠላ ሰረዝ (፣)

ይህ የስርዓተ ነጥብ ምልክት የሚያገው ተመሳሳይነት ያላቸውን ተከታታይ ነገሮች በመንዘረዝርበት ጊዜ በመካከላቸው ለመለያነት በመግባት ያገለግላል፡፡

ምሳሌ፡- ብርቱካን፣ ሙዝ፣ ፓፓዬ እና አናናስ ጠቃሚ ፍራፍሬዎች ናቸው፡፡

4. ቃለአጋኖ (!) ይህ የስርዓተ ነጥብ ምልክት ለሰዎች ማስጠንቀቂያ በምንናገርበትጊዜ ወይም አድናቆታችን በምንገልፅበት ጊዜ በፅሁፍ ውስጥ የምንጠቀምበት ነው፡፡

ምሳሌ፡- ተጠንቀቁ!

ዋው! እንዴት ያለ ጎበዝ ልጅ ነው፡፡

4.ትዕምርተ ጥቅስ (‹‹ ››) ይህ የስርዓተ ነጥብ ምልክት የሚያገለግሉት ሰዎች የፃፉትን ወይም የተናገሩትን ከራሳችን ሀሳብ በፅሁፍ ውስጥ ለይተን የምናመለክትበት ነው፡፡

ምሳሌ፡- መምህሩ ‹‹በርትታችሁ አጥኑ›› ሲሉ መከሩን፡፡

ሀ. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ የገቡትን ስርዓተ ነጥቦች ለይታችሁ ፃፉ፡፡ 1.መቼ ትመጫለሽ?

2. እሱ ጎበዝ ተማሪ ነው፡፡

3. ዋው! እንዴት ታምራለች፡፡

4.ታምራት የስምንተኛ ክፊል ተማሪ ነው፡፡

5.እሰይ! በጉጉት የሚጠብቀው የህዳሴው ግድባችን ሊጠናቀቅ ነው፡፡

ለ. የሚከተሉትን ዓረፍተ ነገሮች በተገቢው ስርዓተ ነጥብ አሟልታችሁ ፃፉ፡፡

1.ይገርማል በጣም ግዙፍ ነው

2.ሰርተን መለወጥ የምንችልባት ውብ ሀገር አለችን

3.ባቄላ አተር አኩሪ አተርና ሽምብራ የጥራጥሬ እህሎች ናቸው፡፡

4.የአማርኛ መምህራችን በርትቶ ያጠና ተማሪ ጥሩ ውጤት ያመጣል እያለ

በተደጋጋሚ ይመክሩናል

5.እጅን በተደጋጋሚ በሳሙና መታጠብ ኮሮና ቫይረስን ለመከላከል ከሚያስችሉ መንገዶች አንድ ነው፡፡

የክለሳ ጥያቄዎች

የሚከተለት ጥያቄዎች ትዕዛዙን መሰረት በማድረግ መልሳችሁን ስጡ፡፡

1.ማህበራዊ ግንኙነትን ሊያጎለብቱ የሚችሉ ጉዳዮችን ከተለያዩ መገናኛ ብዙሃን አዳምጣችሁ በመፃፍ ለመምህራችሁ አሳዩ፡፡

2. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቺ ስጡ፡፡

ሀ. መወዳጀት ሐ. አብሮነት

ለ. መለገስ መ. ታጋሽነት

3. በሚከተሉት ዓረፍተ ነገሮች ውስጥ የተጓደሉትን የስርዓተ ነጥብ ምልክቶች አሟልታችሁ ፃፉ።

ሀ. የሒሳብ መምህራችን የቤት ስራችሁን በአግባቡ ስሩ አሉ።

ለ. ደብተር እርሳስ እስክሪብቶ መፅሐፍ የትምህርት መሳሪያዎች ናቸው።

ሐ. የአንድነት ፓርክ ሊጎበኝ የሚገባው የመዝናኛ ስፍራ ነው።

መ. ዋው የአካል ጉዳተኝነቱ ሳያግደው ምርጥ የፈጠራ ውጤት ሰርቶ አቀረበ።

ምዕራፍ ሶስት

ተረት

የምራፉ አላማዎች፣ ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፡-

- ያዳመጣችሁትን ተረት ትተርካላችሁ።
- በተረት ውስጥ ያሉትን ዋና ገጸ ባህሪያት ትናገራላችሁ።
- ተገቢውን ስርዓተ ነጥብ ጠብቃችሁ ድምጻችሁን ከፍ አድርጋችሁ አጭር ተረት ታነባላችሁ።
- የታሪኩን ዋና ሀሳብ ትፅፋላችሁ።
- በምንባቡ ውስጥ ያሉትን አዳዲስ ቃላት ፍች ትገምታላችሁ።
- በተለያዩ ፅሁፎች ውስጥ ያሉ ስሞችን ትለያላችሁ።

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥና መናገር

ሰማዕቷ እናት

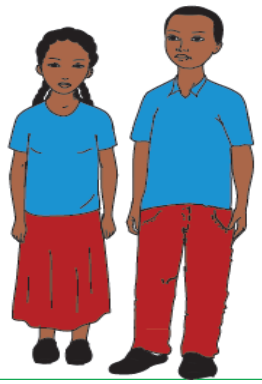

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

1. ስዕሉን ስትመለከቱ ምን የሚል ተረት አስታወሳችሁ?

2. ‹‹ሰማዕቷ እናት›› የሚለው ተረት ስለምን የሚነግረን ይመስላችኋል?

ተግባር አንድ፡- አዳምጦ መረዳት

ሀ. ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃል መልሱ፡፡

1. ልጁ በድርጊቱ የተፀፀተው በምን ምክንያት ነው?
2. እናት የገዛ ልጇ ‹‹ሰራተኛዬ ናት›› እያለ ሲያስተዋውቃት ቅር ያልተሰኘችው ለምንድን ነው?
4. በተረቱ ውስጥ የተጠቀሱት ዋና ዋና ባለታሪኮች (ገፀ ባህሪያት) እነማን ናቸው?

5. በተረቱ ውስጥ ‹‹እናት ጥራ ግራ ልጇን ትመግበው ነበር›› ይላል፡፡ ልጅን ተንከባክቦ ማሳደግና መመገብ የእናት ሀላፊነት ብቻ ይመስላችኋል? ለምን?

ጥንድ ጥንድ ሆናችሁ ተነጋገሩበትና ለመምህራችሁ ተናገሩ፡፡

6. ልጁ ስለእናቱ እውነተኛ ታሪክ ቢያውቅ ይህን የሚያደርግ ይመስላችኋል?

ለ. የሚከተሉትን ጥያቄዎች መምህራችሁ በሚያደራጇችሁ ቡድን ተወያይታችሁ

የተስማማችሁበትን ሀሳብ በፅሁፍ አስፍሩ፡፡

1. በተረቱ ውስጥ ‹‹የእሷ ውበት ከእኔ ላይ ነው፤ የእኔ ጠባሳ ደግሞ እሷ ላይ ነው›› የሚለው ሀሳብ የሚያስተላልፈውን መልዕክት በፅሁፍ መልሱ፡፡
2. ‹‹ሰማዕቷ እናት›› የሚለው ተረት የሚያስተላልፈውን ፍሬ ሀሳብ በአራት አረፍተ ነገር በፅሁፍ ግለፁ፡፡
3. ከዚህ ተረት ጋር የሚዛመድ እውነተኛ ታሪክ ሰምታችሁ ታውቃላችሁ? የምታውቁትን በፅሁፍ አስፍሩ፡፡

ተግባር ሁለት፡- ቃላት

ሀ. ከላይ ካዳመጣችሁት ተረት ውስጥ ለወጡት አዳዲስ ቃላትና ሀረጋት ምሳሌውን መሰረት በማድረግ ቀጥተኛ ፍቺ ስጡ፡፡

ምሳሌ፡- ተመለከተ = አየ

ባልንጀራ = ጓደኛ

1. አወጋችው 2. ሰማዕታ

3. ጠቅልዬ 4 ጥራ ግራ

5. ደፋ ቀና 6. መተኪያ የሌለው

ለ. ለሚከተሉት ቃላትና ሀረጋት ተቃራኒ ፍቻቸውን ስጡ፡፡

1. መስራት 2. መልከኛ 3. ክፉኛ ተጎዳሁ

4. ይገፍ ቀረሁ 5. ቅር መሰኘት

ሐ. ለሚከተለት ቃላት ተመሳሳይ ፍቺ ከሰጣችሁ በኋላ በፍቺው አረፍተ ነገር

መስርቱ፡፡

ምሳሌ፡- መከወን = መፈፀም

- ስራችንን በጊዜ መፈፀም ተገቢ ነው፡፡

1.ተቃጠለ 2.ተበላሸ 3.ሳተርፍህ

4 የተከበረ 5.መፀፀት

ክፍል ሁለት፡- ንግግር

ተግባር አንድ፡- እንቆቅልሽ

ሀ.ከዚህ በታች በቡድን በመሆን የምትጠያየቁት እንቆቅልሽ ቀርቦላችኋል። መምህራችሁ በሚያደራጇችሁ ቡድን መሰረት እንቆቅልሹን ተጠያየቁ። እንቆቅልሹን ስትጠያየቁ አንዱ ጠያቂ ሌሎቻችሁ መላሽ ሁኑ። መላሽ የነበረው ደግሞ በተራው ጠያቂ ይሁን። የእንቆቅልሽ ሂደቱን ጠብቃችሁ ተጠያየቁ።

ምሳሌ፡-

ጠያቂ = እንቆቅልሽ/ህ

መሊሽ = ምን አውቅልሽ/ህ

ጠያቂ = በአረንጓዴ ባስ ውስጥ ነጫጭ ተሳፋሪዎች

መላሽ = ቃሪያ

1. **በልቶ የማይጠግብ ያገኘውን የሚውጥ**

2. **ትንሽ ምላጭ ሀገር ትላጭ**

3. **እሷጥቁር ልጆቿ ነጫጭ**

4. **አፍ የላት ትናገራለች እግር የላት ትሮጣለች**

5. **ሲሄድ ሺህ ገዳይ ሲመለስ ሺህ ገዳይ**

ክፍል ሶስት፡- ንባብ

ዛፎች

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

1. **ስዕሉን ተመልከቱና የተረዳችሁትን ሃሳብ ለመምህራችሁ ተናገሩ፡፡**
2. **‹‹ዛፎች›› የሚለውን ርዕስ ስታነቡ ምን አስታወሳችሁ?**

ዛፎች

ከዕለታት አንድ ቀን በዓለም ዙሪያ ያሉ ዛፎች ተሰባስበው ስለ ችግሮቻቸው ይወያዩ ነበር፡፡ ከመሃከላቸውም አንድ ዛፍ እንዲህ አለ ‹‹የእኛ ትልቁ ችግር የደን መመንጠር ነው፡፡ ይህም ድርጊት የሚፈፅምብን መጥረቢያ በተባለ መሳሪያ ነው፡፡ ስለዚህ ጠላታችን የሆነውን መጥረቢያን ማጥፋት አለብን›› አለ ፡፡ ብዙዎቹም በዚህ ሃሳብ ዙሪያ አሰተያየት በመስጠት ‹‹መጥረቢያ ነው የሁል ጊዜ የስቃያችን

ምንጭ ይቆርጠንና ቢያሻው ለማገዶ አሊያም ለቤት እቃ መስሪያ፤ አረ ምኑ ቅጡ! ስለዚህ አንድ መላ ፈልገን ይህንን ጠላታችንን ማጥፋት አለብን›› ብለው መከሩ።

ቀጥሎ ዛፎቹ ምን የሚሉ ይመስላችኋል?

አንድ ባህር ዛፍም እጁን አውጥቶ ‹‹ጠላታችን ግን መጥረቢያ አይመስለኝም›› አለ። በዚህን ጊዜ ሁሉም ዛፎች ወደርሱ ዞረው ‹‹እንዴ! ምን ማለትህ ነው? እሱ ካልሆነ ታዲያ ማን ሊሆን ይችላል?›› ብለው ጮሁበት። ባህር ዛፍም ንግግሩን እንዲህ ሲል ቀጠለ ‹‹አያችሁ እኔ ከልቤ ነው የምላችሁ ጠላታችን መጥረቢያ አይደም እኛው ራሳችን ነን። ሁላችንም መጣመም ትተን ቀጥ ብለን ብናድግ ኖሮ መጥረቢያ እጀታ አይኖረውም፤ እኛም ከመቆረጥ እንድን ነበር። ስለዚህ ከዚህ በኋላ ሁላችንም ሳንጣመም ቀጥ ብለን በማደግ መጥረቢያውን እጀታ ማሳጣት አለብን።›› በዚህ ጊዜ ሁለም ዙፎች አጨበጨቡለት።

አብርሃም እንደሻው፣ ኢትዮጲስ ቁጥር ሁለት፣ (ዓመተ ምህረቱ ያልታወቀ) ለማስተማሪያነት ተሻሽሎ የቀረበ

ተግባር አንድ፡- አንብቦ መረዳት

ሀ. ለሚከተለት ጥያቄዎች ምንባቡን መሰረት በማድረግ በቃላችሁ መልስ ስጡ።

1. የምንባቡን ዋና ሀሳብ በቃል ተናገሩ።
2. ደኖች የሚመነጠሩት በምንድን ነው?

3. በአለም ዙሪያ ያሉት ዛፎች ተሰብስበው የተወያዩት ምን ችግር ገጥሟቸው ነው?
4. የዛፎች መቆረጥ ችግሩ የዛፎች ነው ወይስ የሰው ልጅ ይመስላችኋል?
   ተወያዩበት፡፡
5. ሁላችንም መጣመም ትተን ቀጥ ብለን ብናድግ ኖሮ መጥረቢያ እጀታ አይኖረውም ሲል ምን ማለት ፈልጎ ይመስላችኋል?

ለ. በምንባቡ መሰረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በፅሁፍ መልሱ፡፡

1. በምንባቡ ውስጥ ዛፎቹ ምንን ወክለው የቀረቡ ገፀባህሪያት ናቸው?
2. ባህር ዛፍ ጠላታችን መጥረቢያ አይደለም እኛው እራሳችን ነን ያለው ለምንድን ነው? አንድ ነገር እንዴት ለራሱ ጠላት ይሆናል? በቡድን ተወያዩበትና የደረሳችሁበትን ፅፋችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው፡፡
3. ምንባቡን እንደገና አንድ ጊዜ በፅሞና ደግማችሁ በማንበብ የተረዳችሁትን የምንባቡን ፍሬ ሃሳብ በሶስት አረፍተ ነገሮች ፃፉ፡፡

ተግባር ሁለት፡- ቃላት

ቀጥሎ በቀረቡት በዓረፍተ ነገሮቹ ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት አውዳዊ ፍቺ ስጡ፡፡

1. ተክል <u>ማደግ</u> እንዲችል ውሃና አየር ያስፈልገዋል፡፡
2. የደኖች <u>መመንጠር</u> ለአንድ ሀገር እድገት ፀር ነው፡፡
3. ገንዘብን ያለ አግባብ <u>ማጥፋት</u> ለድህነት ያጋልጣል፡፡

4.የሰው ልጅ ህይወት በትራፊክ አደጋ እንዲይቀጠፍ መላ ሊያበጁለት ይገባል።

5.ተማሪዎቹ በትምህርት ቤታቸው ንፅህና አጠባበቅ ላይ ተገናኝተው መከሩ።

6. መጣመም ትተን ቀጥ ብለን ብናድግ መጥረቢያ እጁታ አይኖረውም።

ተግባር ሶስት፡- አቀላጥፍ ማንበብ

ከዘህ በታች የቀረበውን ምንባብ መምህራችሁ በሚሰጧችሁ ትዕዛዝ መሰረት አቀላጥፎችሁ አንብቡ።

ክፍል አራት ጽህፈት

ተግባር አንድ፡- መፃፍ

ሀ. ከዚህ በታች በቀረቡት ቃላት ምሳሌውን መሰረት በማድረግ አረፍተ ነገር በፅሁፍ መስርቱ።

ምሳሌ፡- ተረት = የሶስተኛ ክፍል ተማሪዎች ተረት ይወዳሉ።

1. ክንፍ 2. ጭልፊት 3. ምክር

4 በረረ 5.ብቃት

ለ. የሚከተሉትን ጥያቄዎች በትዕዛዙ መሰረት በፅሁፍ መልሱ፡፡

1. የተለያዩ የተረት መፅሐፎችን ፈልጋችሁ አንብቡና ተረቱን በመፃፍ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው፡፡
2. ጥንድ ጥንድ በመሆን አንድ የምታውቁትን ተረት መርጣችሁ ተረቱን በራሳችሁ አገላለጽ መልሳችሁ ጻፉ፡፡

ክፍል አምስት፡- ሰዋስው

ተግባር አንድ፡- ስሞችን መለየት

ማስታወሻ

ስም የተለያዩ ነገሮች መጠሪያ ነው፡፡ የሰዎች፣ የቁሳቁሶች፣ የሀገሮች፣ የነገሮች፣ የቦታዎች ወዘተ. መጠሪያ ወይም ስያሜ ስም ይባላል፡፡

ለምሳሌ፡-

- ✓ የቁሳቁሶች፡- ቤት፣ መኪና፣ አልጋ፣ ቦርሳ፣ ጫማ፣ አልጋ...
- ✓ የሰዎች ፡- ኑሪያት፣አክመል ሄርሜላ፣አስራት
- ✓ የከተሞች፡- ዲላ፣አርባ ምንጭ፣ሶዶ፣ዳውሮ...
- ✓ የቦታዎች፡- ገበያ፣ ስታድዬም፣ ቤተክርስቲያን፣ መስጊድ

ሀ. ከዚህ በታች በቀረቡት አረፍተ ነገሮች ውስጥ የተጠቀሱትን ስሞች ምሳሌውን

መሰረት በማድረግ ለይታችሁ አውጡ፡፡

ምሳሌ፡-

1. አስቴር ነገ ኪስ ሜዳ ትሄዳለች፡፡ (አስቴር ፣ ኪስ ሜዳ) እነዚህ በቅንፍ ውስጥ የቀረቡት ቃላት ስሞች ናቸው፡፡
2. ኢትዮጵያ ውስጥ ከሚገኙት ትልቅ ወንዞች መካከል አባይ፣ ባሮ፣ አዋሽ ይጠቀሳሉ፡፡ (ኢትዮጵያ፣ወንዝች፣አባይ፣ባሮ፣አዋሽ) እነዚህ በቅንፍ ውስጥ ተለይተው የቀረቡት ቃላት ስሞች ናቸው፡፡

1. የሶስተኛ ክፍል ተማሪዎች ጎበዞች ናቸው፡፡
2. ያሬድ ቤት፣መኪናና ሳይክል ገዛ፡፡
3. ጥጥ የባህል ልብስ ይሰራበታል፡፡
4. ተማሪ፣መምህርና ርዕሰ መምህር ትምህርት ቤት ውስጥ ይገኛሉ፡፡
5. በግ፣ፍየል፣ዶሮ፣ድመትና ውሻ የቤት እንስሳት ናቸው፡፡

ለ. ከዚህ በታች በቀረበው ሰንጠረዥ ውስጥ የቀረቡትን ስሞች የሰው፣ የቁሳቁስና የቦታ እያላችሁ በራይት ምልክት አሳዩ፡፡

ተ.ቁ	ስሞች	የሰው ስሞች	የቁሳቁስ ስሞች	የቦታ ስሞች
1	ጂንካ			✓
2	ቴሌቭዥን		✓	
3	ፊቨን	✓		

4	ወልቂጤ			
5	ወንበር			
6	ሀናን			
7	ኮንሶ			
8	ይስሀቅ			
9	ጠረጴዛ			
10	መፅሀፍ			
11	ልብስ			

የክለሳ ጥያቄዎች

ለሚከተለት ጥያቄዎች ተገቢውን መልስ ስጡ፡፡

1. አንድ የልጆች ተረት አዳምጣችሁ በመምጣት ለክፍል ጓደኞቻችሁ በቃል

   ተርኩላቸው፡፡

2. የተረት መፅሐፍ ፈልጋችሁ በማንበብ ባለታሪኮቹን ፅፋችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ፡፡
3. ለሚከተለት ቃላት ቀጥተኛ ፍቺ ስጡ፡፡

   ሀ. መተረክ ለ. መሰባሰብ ሐ. መመካከር

4. አምስቱን የሰው ልጅ የስሜት ህዋሳት ስም ፃፉ፡፡

መ. ከዚህ በታች የሰፈሩትን ግሶች በመጠቀም ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ፡፡

1. በላ 2. ወረደ 3.ጠለፈ
4 አወዛወዘ 5. ሄደ 6. ገባ

ምዕራፍ አራት

የጊዜ አጠቃቀም

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፡-

- ስለሰዓት አጠቃቀም አዳምጣችሁ ትናገራላችሁ፡፡
- ፅሑፉን አንብባችሁ መልዕክቱን ትናገራላችሁ፡፡
- በቃል እየተነገራችሁ አረፍተ ነገሮችን ትፅፋላችሁ፡፡
- የተውሶ ቃላትን ትለያላችሁ፡፡
- ግሶችን ትለያላችሁ፡፡

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥና መናገር

‹‹የዛሬ አበባዎች የነገ ፍሬዎች››

የግድግዳ ሰዓት፣

የጥናት ፕሮግራምን የሚጠቁም ሰንጠረዥ

የቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

1. ስዕሉን በመመልከት የተረዳችሁትን ሃሳብ ለመምህራችሁ ተናገሩ::
2.‹‹የዛሬ አበባዎች የነገ ፍሬዎች›› በሚል ርዕስ

የቀረበው ምንባብ ምን መልዕክት የሚያስተላልፍ

ይመስላችኋል?

ተግባር አንድ:- አዳምጦ መረዳት

ሀ. ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት የሚከተሉትን ጥያቄዎች በቃል መልሱ::

1. በአንድ ቀን ውስጥ ስንት ሰዓታት አለ?
2. የነገ ሀገር ተረካቢዎች የተባሉት እነማን ናቸው?
3. ካዳመጣችሁት ምንባብ የተረዳችሁትን ሃሳብ ለመምህራችሁ ተናገሩ::
4. ሀገራችን የምን የምን ሙያ ባለቤት የሆነ ትውልድ ያስፈልጋታል?
5. አንድ ተማሪ ጊዜውን በአግባቡ ከፋፍሎ ባይጠቀም ምን

የሚሆን ይመስላችኋል?

ተግባር ሁለት:- ቃላት

ከዚህ በታች በ‹‹ሀ›› ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ከ‹‹ለ›› ረድፍ

ተመሳሳይ ፍቻቸውን በመምረጥ አዛምዱ::

ሀ.	***ለ.***
1. በአግባቡ	***ሀ. ማነፅ***
2. መበርታት	ለ. በተገቢው
3. ***መገንባት***	***ሐ. መጠንከር***
4. ***መሰረት***	***መ. መስክ***
5. ከፋፍሎ	***ሠ. መገንዘብ***
6. ***መረዳት***	***ረ. መነሻ***
7. ዘርፍ	***ሰ. መድቦ***

ተግባር ሶስት፡- መፃፍ

ሀ. ከዚህ በታች በቀረቡት ቃላት ዓረፍተ ነገር በፅሁፍ መስርቱ።

1. ሰሌዳ 2. ትውልድ 3. ህይወት
4 ልምድ 5. ብቃት

ለ. ከዚህ በታች ለቀረቡት ጥያቄዎች ትዕዛዙን መሰረት በማድረግ መልሳችሁን በፅሑፍ አስፍሩ።

1. ጊዜን በአግባቡ መጠቀም እንዴት ውጤታማ ሊያደርግ እንደሚችል በሶስት አረፍተ ነገሮች ፃፉ::
2. አንድ ተማሪ ለትምህርቱ ጠንካራ ፍላጎት ባይኖረው ምን ሊሆን ይችላል? ሀሳባችሁን በሁለት አረፍተ ነገር በፅሁፍ አስፍሩ።

ክፍል ሁለት፡-

ንግግር ተግባር

አንድ፡- ምልልስ

ሀ. ተማሪዎች ከዚህ በታች የቀረበውን ምሳሌ መሰረት በማድረግ መምህራችሁ በሚሰጧችሁ ትዕዛዝ መሰረት ጥንድ ጥንድ በመሆን ንግግር አድርጉ።

ምሳሌ፡-

አቤኔዘር፡- ጠዋት ስንት ሰዓት

ትነሻለሽ? ቨሮኒካ፡- አስራ

ሁለት ሰዓት ተኩል። አንተስ?

አቤኔዘር፡- ለአንድ ሩብ ጉዳይ። ትምህርት ቤት ስንት ሰዓት ትደር

ቬሮኒካ፡- አንድ ሰዓት ተኩል። አንተ ትቀድመኛለህ?

አቤኔዘር፡- አዎ እኔ እቀድምሻለሁ። አንድ ሰዓት ከሩብ እደርሳለሁ። ቤታችን ቅርብ አይደል።

ክፍል ሶስት፡- ንባብ

‹‹ናርዶስና ልዑል››

ናርዶስና ልዑል

ናርዶስና ልዑል ወንድምና እህት ናቸው። ሁለቱም የሶስተኛ ክፍሌ ተማሪዎች ሲሆኑ ጊዜያቸውን ለትምህርት፣ ለጥናት፣ ለመዝናናትና ቤተሰብን ለማገዛ በማለት ከፋፍለው መድበዋል። ለትምህርት በመደቡት ጊዜያቸው ሰዓታቸውን አክብረው ወደትምህርት ቤት በመሄድ በትምህርት ገበታቸው ላይ ይገኛሉ። በክፍል ውስጥም እያንዳንዱን የትምህርት አይነት በንቃት ይከታተላሉ። መምህሮቻቸው የሚሰጧቸውን የቤት ስራ በአግባቡ ሰርተው ስለሚመጡ ሁል

ጊዜም በትምህርታቸው ቀዳሚ ናቸው። ከትምህርት ቤት ያለበቂ ምክንያት መቅረት አይወዱም። የትምህርት ጊዜን ማክበር ለህይወታቸው ትልቅ ትርጉም እንዳለው ያውቃሉ።

ከላይ ከቀረበው ከነናርዶስና ከልዑል ታሪክ ምን ተረዳችሁ? ቀጥሎስ ስለ ምን የሚቀርብ ይመስላችኋል?

ናርድስና ልዑል ከትምህርት ቤት ሲመለሱ የደንብ ልብሳቸውን ቀይረው ትንሽ እረፍት ካደረጉ በኋላ ማጥናት ይጀምራሉ። የተሰጣቸውንም የቤት ስራ አብረው ይሰራሉ። ያልገባቸውንም ነገር ይጠያየቃሉ። ወላጆቻቸው የገዙላቸውን አጋዥ መፅሐፎች ያነባሉ። በሚያጠኑበት ጊዜ ሁለቱም ያልገባቸው ነገር ካለ መዘግበው በመያዣ መምህሮቻቸውን ይጠይቃሉ።

የጥናት ጊዜያቸውንና የቤት ስራቸውን ካጠናቀቁ በኋላ ከጓደኞቻቸው ጋር ይጫወታሉ። በትርፌ ጊዜያቸው ወደመዝናኛ ስፍራ ይሄዳሉ። ባላቸው ትርፍ ጊዜ አቅማቸው የሚፈቅደውን ስራ በማገዛ ከቤተሰብ ጋር ያሳልፋሉ።

ተግባር አንድ፡- አንብቦ መረዳት

ሀ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ምንባቡን መሰረት በማድረግ በቃል መልስ ስጡ።

1. በክፍል ውስጥ እያንዳንዱን ትምህርት በንቃት መከታተል ለምን ያስፈልጋል?
2. ከትምህርት ቤት ያለ በቂ ምክንያት መቅረት ሊያስከትለው የሚችለው ጉዳት ምንድን ነው?
3. ናርዶስና ልዑል ጊዜያቸውን በአግባቡ ይጠቀማሉ ብላችሁ ታስባላችሁ? ለምን?
4. እናንተ ብትሆኑ ስታጠኑ ያልገባችሁን ነገር ማንን ትጠይቃላችሁ?

ለ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ምንባቡን መሰረት በማድረግ በፅሑፍ መልስ ስጡ።

1. ‹‹ናርዶስና ልዑል›› ከሚለው ምንባብ የተረዳችሁትን ፍሬ ሃሳብ በአራት አረፍተ ነገሮች በመጻፍ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው።
2. እናንተ ጊዜያችሁን እንዴት እየተጠቀማችሁበት እንደሆነ በአምስት አረፍተ ነገሮች ፃፉ።

ተግባር ሁለት፡- ቃላት

ከዚህ በታች በሰንጠረዡ ውስጥ ከቀረቡት ቃላት በመምረጥ የተጓደሉትን አረፍተ ነገሮች አሟልታችሁ ፃፉ።

ጥቃቅን	ጢም ብሎ	ስራ
ትኩረት	መምህር	ጥቅም

1. ውሃው_____ሞላ።
2. _____የእውቀት አባት ነው።
3. _____የሰው ልጆች ህልውና ነው።
4. _____ጉዳዮች ከአላማችን ሊያስቀሩን አይገባም።
5. ጊዜን በአግባቡ_____ላይ ማዋል ተገቢ ነው።
6. በህይወታችን_____መስጠት ያለብን ለወሳኝ ጉዳዮች ነው።

ክፍል አራት፡- ቃላት

ተግባር አንድ፡ የተውሶ ቃላት

ቴሌቭዥን፣ ጳጳስ፣ ሬዲዮ፣ ኢንተርኔት፣ አባወራ፣ ቀበቶ፣ ሞባይል ወዘተ. አማርኛ ቋንቋ ከሌሎች ቋንቋዎች የተዋሳቸው ቃላት ናቸው።

ምሳሌውን መሰረት በማድረግ ከዚህ በታች የቀረቡትን የተውሶ ቃላት በመጠቀም አረፍተ ነገሮችን መስርቱባቸው።

ምሳሌ፡-

ሀ. እኔ <u>ቴሌቭዥን</u> መመልከት እወዳለሁ።

ለ. አባቴ <u>ሬዲዮ</u> እያዳመጠ ነው።

ሐ. ታሪኩ የቤቱ <u>አባወራ</u> ነው።

1. ፖሊስ 2. እንሰት 3. ዩኒቨርሲቲ
4 ፖስታ 5. ሰንጋ 6. ፓስታ

ክፍል አምስት፡- የፅሀፈት ተግባር አንድ፡- መፃፍ

ለሚከተሉት ጥያቄዎች ተገቢውን መልስ በፅሑፍ አስፍሩ።

1. **እያንዳንዳችሁ ከጠዋት እስከ ማታ የምታከናውኗቸውን ተግባራት በቅደም ተከተል ፃፉ።**
2. **‹‹ጊዜ ወርቅ ነው›› የሚለው አባባል ምን መልዕክት እንደሚያስተላልፉ ሰዎችን ጠይቃችሁ ፅፈችሁ በመምጣት ለመምህራችሁ አሳዩ።**

ለ. መምህራችሁ የሚያነቡላችሁን አረፍተ ነገሮች አዳምጣችሁ በመፃፍ ለመምህራችሁና ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው::

ክፍል ስድስት:-ሰዋስው ተግባርአንድ:- ግሶችን መለየት

ማስታወሻ

ግስ:-በአረፍተነገር መጨረሻበመግባት አረፍተ ነገርን የሚያስር ወይም የሚቋጭ የቃል አይነት ነው::

ምሳሌ:-

ሀ. ታማኝነት የመልካም ዜጋ መገለጫ ነው::

ለ. ተማሪዎች ንፅህናቸውን ይጠብቃሉ::

ሀ. ባለፈው ምዕራፍ ስለስሞች ተምራችኋል:: የተማራችሁትን በማስታወስ ከዚህ በታች ከቀረቡት ስሞች እየመረጣችሁ በሰንጠረዡ ውስጥ በአይነት መድቧቸው::

ፓፓዬ፣ ጫሞ፣ መንደሪን፣ ፍየል፣ ማንጎ፣ በግ፣ ዲላ ሎሚ፣ ሃና፣

አርባ ምንጭ፣ ነስረዲን

የፍራፍሬ ስሞች	የሃይቅ ስሞች	የእንስሳት ስሞች	የቦታ ስሞች	የሰው ስሞች

ለ. ከዚህ በታች በቀረቡት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉት ን ግሶች በማስመር ለዩ።

1. አዳም ጎበዝ ሀኪም ነው።
2. የአድዋ ድል ዘላለም ሲዘከር ይኖራል።
3. ከተማችን የተለያዩ ብሄር ብሔረሰቦች መኖሪያ ናት።
4. ኮምፑዩውተር የተለያዩ ስራዎችን ለመስራት ያስችላል።
5. በውይይት ወቅት የሰዎችን ሀሳብ መረዳት ያስፈልጋል።

ሐ. ከዚህ በታች በሰፈሩት የቃላት ዝርዝር ውስጥ ግስ የሆኑትን ለይታችሁ አስምሩባቸው።

1. መኪና፣ ነበር፣ ይሆናል፣ ጂንካ፣ ክፉኛ
2. ፃፈ፣ መጓጓዣ፣ አቀረበ፣ ሞባይል፣ ደግ
3. ሶስተኛ፣ ገለጠ፣ ሶዶ፣ ጊዜ፣ ተጠቀመ
4. ስሩ፣ ሚዛን፣ አገዘ፣ አማርኛ፣ ጠረጴዛ
5. ሻይ፣ ናቸው፣ ሳይንስ፣ ጠጣ፣ ጎበዝ

የክለሳ ጥያቄዎች

ለሚከተሉት ጥያቄዎች ተገቢውን መልስ ስጡ፡፡

1. ጊዜን በአግባቡ መጠቀም የሚሰጠውን ጠቀሜታ ወላጆቻችሁን ጠይቃችሁ በመምጣት ለክፍል ጓደኞቻችሁ በቃላችሁ አቅርቡ፡፡
2. እያንዳንዳችሁ የጊዜ አጠቃቀማችሁን በተመለከተ ዕፋችሁ በመምጣት ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው፡፡
3. አማርኛ ቋንቋ ውስጥ በውሰት የገቡ አምስት ቃላት ፃፉ፡፡
4. በሚከተሉት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን ግሶች ለ ይታችሁ አስምሩባቸው፡፡

ሀ. እህቴ ልብሷን አጠበች፡፡

ለ. ሌጁ በጠዋት ተነስቶ ቁርሱን በላ፡፡

ሐ. ቅድስት ፀጉሯን አበጠረች፡፡

መ. ጊቤ ትልቅ ወንዝ ነው፡፡

ሠ.አለሙ በፍጥነት አነበበ፡

መ. ከዚህ በታች የሰፈሩትን ግሶች በመጠቀም ዓረፍተ ነገሮችን መስርቱ፡፡

1. በላ	2. ወረደ	3.ጠለፈ
4 አወዛወዘ	5. ሄደ	6. ገባ

ምዕራፍ አምስት

መጓጓዣ

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፡-

- የተሰጣችሁን ምንባብ መሰረት ያደረገ ዘገባ ታቀርባላችሁ፡፡
- የተሰጣችሁን ምንባብ በጥልቀት በማንበብ ከተጨባጭ ህይወታችሁ ጋር ታገናኙታላችሁ፡፡
- የተዘበራረቁ አረፍተ ነገሮችን አስተካክላችሁ ትፅፋላችሁ፡፡
- የስም ገላጮችን ትለያላችሁ፡፡
- ለቃላት ፍች ትሰጣላችሁ፡፡

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥና መናገር

‹‹የመጓጓዣ አይነቶችና

አገልግሎታቸው›› ቅድመ ማዳመጥ

ጥያቄዎች

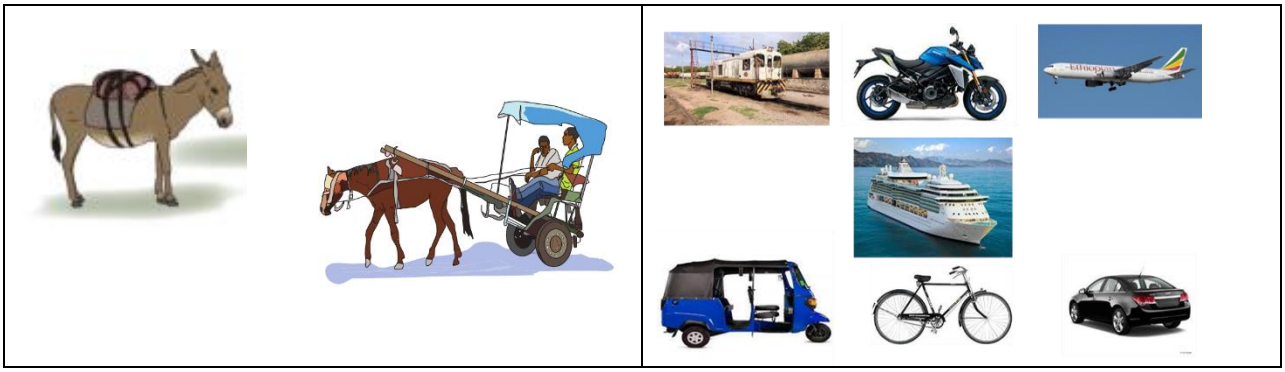

1. ስዕሉን በመመልከት የተረዳችሁትን ሀሳብ ለመምህራችሁ ተናገሩ፡፡
2. ስለመጓጓዣ ምንነትና አገልግሎት የምታውቁትን ለመምህራችሁ ተናገሩ፡፡
3. እናንተ ምን አይነት የመጓጓዣ አይነቶችን ትጠቀማላችሁ?

ተግባር አንድ፡- አዳምጦ መረዳት

ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቃል መልሱ፡፡

1. ካዳመጣችሁት ምንባብ የተረዳችሁትን ሀሳብ በቃል ግለፁ፡፡
2. ለመጓጓዣነት ያገለግላሉ የተባለት ምን ምን ናቸው?
3. የየብስ መጓጓዣ ሲባል ምን ማለት ነው?
4. የባህላዊ መጓጓዣ ምንነትን ከገለፃችሁ በኋላ በምሳሌ አስረዱ፡፡

ተግባር ሁለት፡- ቃላት

ከዚህ በታች በቀረቡት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት አውዳዊ ፍች በፅሁፍ ስጡ።

1. መርከብ በአንዴ ጊዜ ብዙ እቃዎችን ይጭናል።
2. የየብስ መንገዎች ለማህበረሰቡ ሰፊ አገልግሎት ይሰጣል።
3. ዘመናዊ መንገዎች ከባህላዊ መንገዎች ይልቅ ፈጣን ናቸው።
4. መንገዎች ጭነት ከቦታ ቦታ ለማንቀሳቀስ ከፍተኛ ሚና ይጫወታሉ።
5. ከቴክኖሎጂ መስፋፋት ጋር ተያይዘው የመጡ የትራንስፖርት መገልገያዎች በርካታ ናቸው።

ክፍል ሁለት፡-መናገር

ተግባርአንድ፡-

ከዚህ በታች የቀረቡትን ጥያቄዎች በቃል መልሱ።

1. የባህላዊና ዘመናዊ መንገዎ አይነቶችን አንድነትና ልዩነት በቃል ተናገሩ።
2. መንገዎች የየብስ፣ የአየርና የውሃ ተብለው ይከፈላሉ። እያንዳንዱን ዘርዝራችሁ ተናገሩ።

3.መንገዎች ቁሳቁስንና ሰውን ከመንገዝ በተጨማሪ የሚሰጡትን ጥቅም በቡድን ሆናችሁ ከተወያያችሁ በኋላ የቡድኑን ሃሳብ በአንድ ተወካይ ተማሪ ለመምህራችሁና ለክፍል ጓደኞቻችሁ ተናገሩ።

ክፍል ሶስት ንባብ

የመንገድ ላይ

ደህንነት

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

1. ስዕሉን ተመልክታችሁ የተረዳችሁትን ሃሳብ ለመምህራችሁ ግለፁ።
2. አንድ ሰው መንገድ ሲያቋርጥ ማድረግ ያለበትን ጥንቃቄ ተናገሩ።
3. የመንገድ ላይ ደህንነት ሲባል ምን ማለት ይመስላችኋል ?

የመንገድ ላይ ደህንነት

ከቤታችን ወጥተን ወደየትኛውም ቦታ ስንሄድና ስንመለስ የመንገዱን ግራ ጠርዝ የዘን መሆን አለበት፡፡ መንገድ ከማቋረጣችን በፊት በመጀመሪያ በመንገዱ ጠርዝ ላይ በመቆም የተሽከርካሪ እንቅስቃሴ እስኪቆም መጠበቅ ወይም ለማቋረጥ የሚያስችል ርቀት መኖሩን ማረጋገጥ ያስፈልጋል፡፡ ከመሻገራችን በፊት ግራና ቀኝአቅጣጫን መመልከት ተገቢ ነው፡፡ በአካባቢው የእግረኛ ማቋረጫ የዜብራ ምልክት ካለ ያንን መጠቀም አለብን፡፡ ምንም እንኳ አሽከርካሪው ቢያየንም ለመሻገር መቸኮል ለአደጋ ስለሚያጋልጥ ጥንቃቄ ማድረግ አስፈላጊ ነው፡፡ ምክንያቱም አሽከርካሪው ፍጥነቱን ለመቀነስና ለመቆም በጊዜ ስለሚያስፈልው ነው፡፡

እንዲሁም ከፍተኛ የሆነ የተሽከርካሪዎች ፍሰት ያለበት አካባቢ እንቅስቃሴ በምናደርግበት ጊዜ አሽከርካሪውም ላያዬን ስለሚችል ለራሳችን ጥንቃቄ ማድርግ ይጠበቅብናል፡፡ለእግረኞች በተፈቀደ

መንገድ ላይ በምንሄድበት ወቅት ለእግረኞች የወጡ ህጎችና ደንቦችን

ማክበር ይኖርብናል፡፡ አለበለዚያ ለአደጋ ተጋላጭ እንሆናለን፡፡ በዚህም አደጋ ምክንያት ክቡር የሆነውን ሕይወታችንን እስከማጣት እንደርሳለን፤ ለአካል ጉዳትም እንጋለጣለን፤ ንብረትም ሊወድም ይችላል፡፡

አንድ ሰው መንገድ ሲያቋርጥ ምን አይነት ስህተቶችን የሚፈፅም ይመስላችኋል?

በአጠቃላይ እግረኞች መንገድ ሲያቋርጡ ከሚፈፅሟቸው ስህተቶች መካከል ዋና ዋናዎቹ ተሽከርካሪ መቆሙን ሳያረጋግጡ መሻገር፣ ተሽከርካሪ ተከትሎ መሻገር፣ለተሽከርካሪ ጀርባ ሰጥቶ መሄድ (ግራችንን ጠብቀን

አለመሄድ)፣በተሽከርካሪ መንገድ ውስጥ ገብቶ መሄድ ወይም መሮጥ፤ ለእግረኞች ባልተፈቀደ መንገድ መሻገር፣ የእግረኛ መንገድ እያለ በእግረኛ መንገድ አለመጠቀም፤ትኩረትን በመንገድ ላይ ብቻ አድርጎ አለመጓዝ ፤ አሽከርካሪ ይጠነቀቅልኛል ብሎ መዘናጋት፤የትራፊክ መብራትና ምልክቶችን አለማክበር እና በተሽከርካሪ መንገድ ላይ መጫወት ይገኙበታል፡፡ ስለዚህ እኛም ከላይ የተጠቀሱትን ስህተቶች ባለመፈጸም እራሳችንን ከትራፊክ አደጋ መጠበቅ ይኖርብናል፡፡

የፌደራል ትራንስፖርት ባለስልጣንና ትምህርት ሚኒስቴር ካዘጋጁት ለማስተ
ሪያነት በሚያመች መልኩ የተዘጋጀ

ተግባር አንድ፡- አንብቦ መረዳት

ሀ. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ምንባቡን መሰረት በማድረግ በቃል መልሱ።

1. የምንባቡን ሃሳብ በዝርዝር ለመምህራችሁ ተናገሩ።
2. ሰዎች ለእግረኞች የወጣውን ህግ ባያከብሩ ምን ሊሆኑ ይችላሉ?
3. በመንገድ ላይ ስትንቀሳቀሱ የትኛውን መስመራችሁን ትይዛላችሁ?
4. መንገድ ስትሻገሩ የምታደርጉትን ጥንቃቄ
   ለመምህራችሁና ለክፍል ጓደኞቻችሁ ተናገሩ።

ለ. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክል ከሆነ እውነት ካልሆነ ደግሞ
ሀሰት በማለት በፅሁፍ መልሱ።

1. የትራፊክ አደጋ መንስኤው የአሽከርካሪዎች ብቻ ነው።
2. በተሸከርካሪ መንገድ ላይ መጫወት ለአደጋ ያጋልጣል።
3. ህፃናት መንገድ ሲያቋርጡ የአዋቂዎችን እጅ ይዘው መሆን አለበት።
4. አሽከርካሪው ካየን በማንኛውም ሁኔታ መንገድ ብናቋርጥ
   አደጋ ሊደርስብን አይችልም።

ተግባር ሁለት፡- ቃላት

ሀ. ከዚህ በታች ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን በፅሁፍ ስጡ።

1. የሚሄድበት
2. መሻገር
3. ማነጋገር
4. ማስተዋል
5. ስህተት

ለ. ከዚህ በታች በቀረቡት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት አውዳዊ ፍቻቸውን ፃፉ::

1. የትራፊክ ህጎችን መተላለፍ <u>ለአደጋ</u> ያጋልጣል::
2. ዜብራ ለእግረኛ መሸጋገሪያ ተብሎ የተሰመረ <u>ምልክት</u> ነው::
3. ጠዋትና ማታ የተሽከርካሪዎች <u>ፍሰት</u> ይበዛል::
4. የትራፊክ አደጋ ለህይወት <u>መቀጠፍ</u> መንስኤ ነው::
5. የመንገድ <u>ጠርዝ</u> ላይ በመቆም ተሽከርካሪዎች እስኪያልፉ መጠበቅ አስፈላጊ ነው::

ተግባር ሶስት:- መፃፍ

ሀ. ከዚህ በታች የቀረቡትን ቃላት በመጠቀም አረፍተ ነገሮችን በፅሁፍ መስረቱ::

1. መጫወት
2. ትኩረት
3. ሰላም
4. አደጋ
5. መሻገር
6. ተሽከርካሪ

ለ. የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትዕዛዙን መሰረት በማድረግ በፅሁፍ መልሱ::

1. በአካባቢያችሁ በብዙት ጥቅም ላይ እየዋለ ያለው የመጓጓዣ አይነት የትኛው ነው? ለምን ?
2. የትራፊክ አደጋ እንዳይደርስባችሁ ለመከላከል የምታደርጉትን ጥንቃቄ በሶስት አረፍተ ነገሮች በመፃፍ ለመምህራችሁና ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው::

ክፍል አራት፡- ቃላት

ተግባር አንድ፡- የቃላት

ፍቺ

ሀ. ቀጥሎ በ ‹‹ሀ›› ስር ለቀረቡት ቃላት ከ ‹‹ለ›› ስር ተመሳሳይ ፍቻቸውን በመምረጥ አዛምዱ::

ሀ.	ለ.
1. አከተመ	ሀ. ሩሩ
2. ወፈረ	ለ. ተጣመረ
3. ተቆራኘ	ሐ. አበቃ
4. ጉልህ	መ. ረኸቦም
5. መለሎ	ሠ. ግልፅ

ለ. ቀጥሎ በ ‹‹ሀ›› ስር ለቀረቡት ቃላት ከ ‹‹ለ›› ስር ተቃራኒ ፍቻቸውን በመምረጥ አዙምዱ::

ሀ.	ለ.
1. መነመነ	ሀ. ውድቀት
2. ቀትር	ለ. ቧልት
3. ቁምነገር	ሐ. ቀጨጨ
4. አስከፊ	መ. ታች
5. ላይ	ሠ. አስደሰተ
6. ቋጠረ	ረ. ፊታ

ሐ. ከዚህ በታች በቀረቡት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት አውዳዊ ፍቺ ስጡ፡፡

1. ሶስና በትምህርቷ <u>አመርቂ</u> ውጤት አስመዘገበች፡፡
2. ያሲን የሶስተኛ ክፍል ተወካይ ሆኖ <u>ተመረጠ፡፡</u>
3. ለፈተና በቂ <u>ዝግጅት</u> ማድረግ ያስፈልጋል፡፡
4. ኢትዮጵያ በተፈጥሮ ሃብት <u>የታደለች</u> ሀገር ናት፡፡
5. ጨዋታ ስንጫወት <u>ህጎቹን</u> ማክበር አለብን፡፡

መ. ከዚህ በታች የቀረበውን ምሳሌ መሰረት በማድረግ ቃላቱን በማጣመር አሟልታችሁ ፃፉ፡፡

ምሳሌ፡- ሀ.ስነምግባር ለ.ስነቃል

ሐ. ስነዜጋ መ.ስነጥበብ

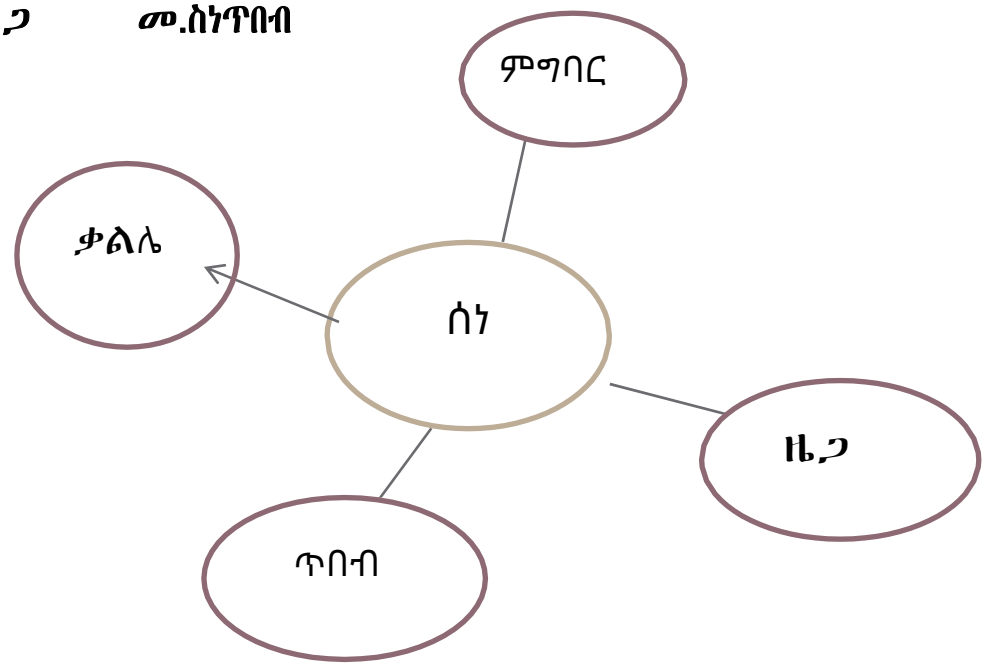

ምሳሌ፡-

ሀ. ቤተ መንግስት

ለ_____

ሐ._____

መ._____

ሠ._____.....

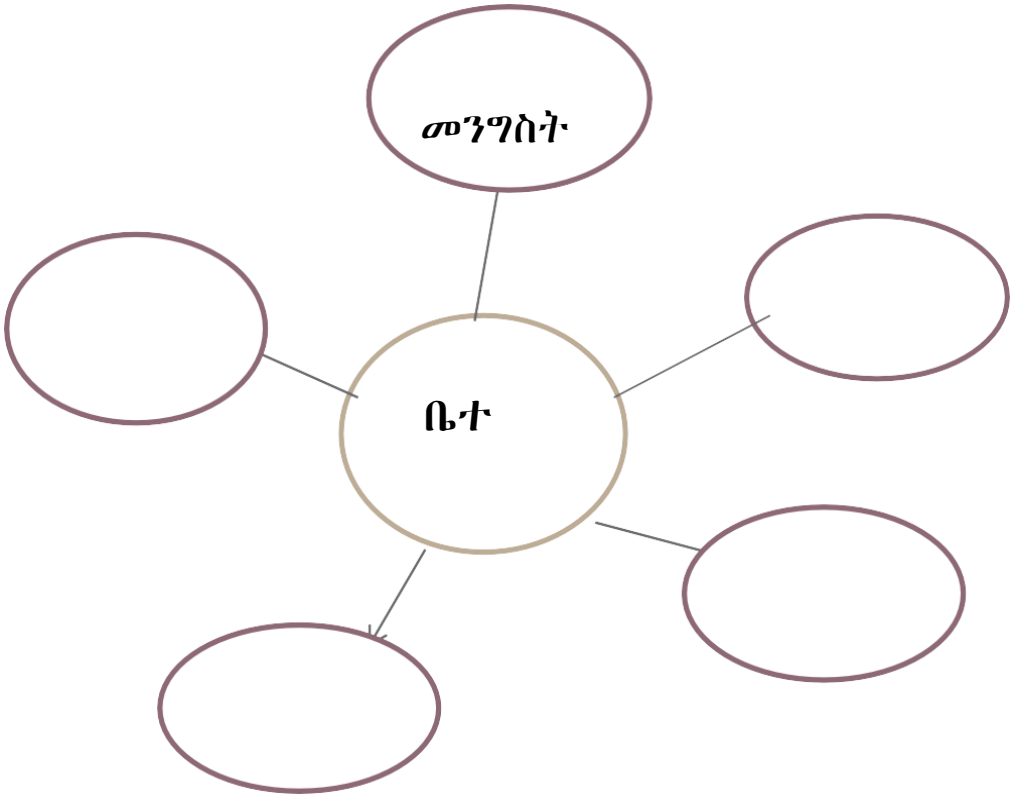

ክፍል አምስት፡ ፅሀፈት

ተግባር አንድ፡- መፃፍ

ሀ. ከዚህ በታች ተዘበራርቀው የተቀመጡትን ቃላት ቅደም ተከተል በማስያዝ አረፍተ ነገሮችን ፃፉ።

1. አጥቦ ለበሰ ብሩክ ተኩሶ ሸሚዙን።
2. ጓደኛ የሜሮን መጣች ወደ ቤት።
3. ነው ስፖርት ጠቃሚ ለጤና ።
4. ጎበዝ ናት ደራርቱ አትሌት።
5. አልሃምዱ ነው ሰራተኛ ታታሪ።

ለ. ከዚህ በታች ተዘበራርቀው የቀረቡትን ዓረፍተ ነገሮች በድርጊት ቅደም ተከተል አስተካክላችሁ ፃፉ።

ምሳሌ፡-

ሀ. ወደ ሚቀጥለው ክፍል ተዛወረ።
ለ. ጥሩ ውጤት አመጣ።
ሐ. ዳንኤል ጠንክሮ አጠና።

ከላይ ከ‹‹ሀ›› እስከ ‹‹ሐ›› የቀረቡት አረፍተ ነገሮች በቅደም ተከተል ሲፃፉ የሚከተለውን ይመስላል።

ዳንኤል ጠንክሮ አጠና። ጥሩ ውጤት አመጣ። ወደሚቀጥለው ክፍል ተዛወረ።

1. አንደኛ ክፍል ገባች።
2. በርትታ አጠናች።
3. ኤልዳና ሰባት አመት ሞላት።
4. ከክፍል አንደኛ ወጣች።

ክፍል ስድስት፡- ሰዋስው

ተግባር አንድ፡- ገላጮችን መለየት

ማስታወሻ
ገላጮች ከስም በፊት ወይም በኋላ በመግባት ስምን ይገልፃሉ።
ምሳሌ፡- ትልቅ፣ ትንሽ፣ ቀይ፣ ሰማያዊ፣ ሞላላ፣ አረንጓዴ ወዘተ. የስም ገላጮች ናቸው።

ሀ. ከዚህ በታች በቀረቡት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን ገላጮች በምሳሌው መሰረት ለይታችሁ አስምሩባቸው።

ምሳሌ፡-

ሀ. እኔ <u>ቀይ</u> ሹራብ አለኝ።
ለ. ሳምሶን <u>ጎበዝ</u> ተማሪ ነው።

1. ረባሹ ልጅ ተቀጣ።
2. ሀና ትልቅ ዳቦ ደፋች።
3. ሀይሌ ድንቅ አትሌት ነው።
4. ትንሽ ድመት አየሁ።
5. ሙባረክ ጥሩ መፅሐፍ ገዛ።

ለ. ከዚህ በታች በቀረቡት ገላጮች አረፍተ ነገሮችን በፅሁፍ መስርቱ።

1. አረንጓዴ
2. ሰነፍ
3. ትልቅ
4. አሮጌ
5. ወፍራም

የክለሳ ጥያቄዎች

ከዚህ በታች ለቀረቡት ጥያቄዎች ትዕዛዙን መሰረት በማድረግ መልስ ስጡ።

1. መጓጓዣ ባይኖር የሰው ልጅ ሊገጥመው የሚችለውን ችግር ወላጆቻችሁን ወይም የምታውቁትን ሰው ጠይቃችሁ በመምጣት ለመምህራችሁ ተናገሩ።
2. የመንገድ ላይ ደህንነት ሲባል ምን ማለት ነው? የሳይንስ መምህራችሁን ጠይቃችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ በፅሁፍ አቅርቡ።
3. ከዚህ በታች በቀረቡት ገላጮች አረፍተ ነገር መስርቱባቸው።

ሀ. ቀጭን

ለ. ፈጣን

ሐ. ጣፋጭ

4. ከዚህ በታች ተዘበራርቀው የቀረቡትን ዓረፍተ ነገሮች በድርጊት ቅደም ተከተል አስተካክላችሁ ፃፉ።

ሀ. በሚገባ ደጋግማ አጠበች

ለ. ገነት ቡና ገዛች።

ሐ. በማሽን ፈጨች።

መ. አፍልታ ከእናቷ ጋር ጠጣች።

ሠ. በጥንቃቄ ቆላች፡፡

5. ከዚህ በታች ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን ፃፉ፡፡

ሀ. ማወዳደር

ለ. ተኮፈሰ

ሐ.አስተዋጽኦ

ምዕራፍ ስድስት

ስነ ምግባር

ከዚህ ምዕራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፡-

- ካዳመጣችሁት ምንባብ ውስጥ ጠቃሚ ነጥቦችን ትናገራላችሁ፡፡
- ካነበባችሁት ምንባብ ውስጥ ጥሩና መጥፎ ስነ ምግባሮችን ትለያላችሁ፡፡
- ተገቢውን ስርዓተ ነጥብ ተጠቅማችሁ አረፍተ ነገር ትመሰርታላችሁ፡፡
- ለቃላፍት ፍቺ ትሰጣላችሁ፡፡

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥና

መናገር አቶ አየለና አታላዩ

ሰውዬ

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

1. ስዕሉን በመመልከት የተረዳችሁትን መልዕክት ለመምህራችሁ በቃል ተናገሩ።
2. ‹‹አቶ አየለና አታላዩ ሰውዬ›› ከሚለው ርዕስ በመነሳት ስለምን የምታዳምጡ ይመስላችኋል?
3. አንድ ሰው ታማኝ ነው የሚባለው ምን ሲያደርግ ይመስላችኋል?

ተግባር አንድ፡- አዳምጦ መረዳት

ሀ. ባዳመጣችሁትምንባብ መሰረት ከዚህ በታች ለቀረቡት ጥያቄዎች በቃል መልስ ስጡ።

1. ያዳመጣችሁትን ምንባብ ዋና ሃሳብ በቃል ተናገሩ።
2. አቶ አየለ አታላዩን ሰውዬ ያገኘው የት ነው?
3. አታላዩ ሰው ወደ አቶ አየለ ቤት መሄዱ የፈለገው ለምንድን ነው?
4. በመንገድ ዳር ተኝተው እርዳታን የሚጠይቁ ሰዎች ሁሉ አታላይ ናቸው ብላችሁ ታምናላችሁ? ለምን?

ለ. ያዳመጣችሁትን ምንባብ መሰረት በማድረግ ከዚህ በታች ለቀረቡት ጥያቄዎች በፅሁፍ መልሱ።

1. አቶ አየለ ባታላዩ ሰው የተታለለት ለምንድን ነው?
2. እናንተ አቶ አየለን ብትሆኑ ምን ታደርጉ ነበር?
3. አታላዩ ሰውዬ በአቶ አየለ ንግግር ልቡ የተነካው ለምንድን ነው?
4. ታማኝነት ያለውን ጠቀሜታ ቤተሰቦቻችሁን ጠይቃችሁ በመምጣት ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡላቸው።

ክፍል ሁለት፡- ንባብ ሮዛና ሳሙኤል

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

1. ስዕሉን በመመልከት የተረዳችሁትን ሃሳብ ለመምህራችሁ በቃል ተናገሩ።

2/ ስነ ምግባር ሲባል ሰምታችሁታውቃላችሁ? የምታውቁትን ለመምህራችሁ ተናገሩ።

ሮዛና ሳሙኤል

ሮዛና ሳሙኤል የአምስተኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው። አንድ ቀን እያጠኑ እያለ እስካሁን ያነበብነውን አንዳችን ለአንዳችን ተራ በተራ እናስረዳ በማለት ተወያዩ። ከዚያም ሮዛ በመልካም ስነ ምግባር ላይ እንድታቀርብ ሣሙኤል ደግሞ መጥፎ ስነምግባር ላይ እንዲያቀርብ ተስማሙ። ሃሳባቸውንም እንደሚከተለው በመጠያየቅ ጀመሩ። መልካም ስነ ምግባርን አስመልክቶ የመጀመሪያ ጠያቂ ሳሙኤል ነበር።

ሳሙኤል፡- ‹‹መልካም ስነ ምግባር ማለት ምን ማለት ነው?››

ሮዛ፡- ‹‹መልካም ስነ ምግባር ማለት መልካም ፀባይ ወይም ባህሪ ያለው ሰው ነው። ህብረተሰባችን የሚወደውና የሚቀበለው ማንኛውም ዓ ይነት መልካም ተግባር ነው።››

ሳሙኤል፡- ‹‹ለመሆኑ አንድ ሰው መልካም ስነ ምግባር እንዳለው በምን ይታወቃል?››

ሮዛ፡- ‹‹መልካም ስነ ምግባር ያለው ሰው ትላልቅ ሰዎችን ያከብራል። አቅመ ደካሞችን ይረዳል፤ ስራውን በአግባቡ ይሰራል፤ አካባቢውን ይንከባከባል፤ አይዋሽም፤ አያታልልም፤ አያጭበረብርም፤ ከሰዎች ጋር አይጣላም፤ ጊዜውን በአግባቡ ይጠቀማል። መልካም ስነምግባር ያለው ሰው ሀገሩን ይወዳል፤ የተቸገረን ይረዳል።››

ስለ መጥፎ ስነ ምግባር ምን ምን ጉዳዮችን የሚያነሱ ይመስላችኋል?

ሮዛ፡- ‹‹ጥያቄህንጨርሰህ ከሆነ እኔ ልቀጥል።››

ሳሙኤል፡- ‹‹አዎ

አሁን አንቺ ጠይቂኝ።››

ሮዛ፡- ‹‹መጥፍ ስነ ምግባር ምንድን ነው?››

ሳሙኤል፡- ‹‹መጥፍ ስነ ምግባር መጥፍ ተግባር ሲሆን ህብረተሰባችን

የማይወደውና የማይቀበለው ነው፡፡››

ሮዛ፡- ‹‹መጥፍ ስነ ምግባር ያለው ሰው እንዴት ይታወቃል?››

ሳሙኤል፡- ‹‹መጥፍ ስነ ምግባር ያለው ሰው ከሰዎች ጋር አይስማማም በሆነው ባልሆነው ይጣላል፡፡ ወላጆቹንም ሆነ ሌሎች ሰዎችን አያከብርም፤ ደካሞችን ይንቃል፤ ጊዜውን በአግባቡ አይጠቀምም፤ አታላይና አጭበርባሪ ነው፤ ይዋሻል፤ ሀላፊነቱን በአግባቡ አይወጣም፡፡ እንደዚህ አይነት ባህሪ ያላቸውን ሰዎች ሰው አይወዳቸውም፡፡››

ሮዛ፡- ‹‹መልካም ስነ ምግባርን ማን ሊያስተምር ይችላል?››

ሳሙኤል፡- ‹‹ወላጆችና ትምህርት ቤቶች ናቸው፡፡ ወላጆች ልጆቻቸውን መልካም ስነ ምግባር እንዲኖራቸው በስነ ስርዓት ኮትኩተው ማሳደግ ይኖርባቸዋል፡፡ ትምህርት ቤቶችም ጥሩ ትውልድ ለማፍራት መልካም ስነ ምግባርን በማስተማር ትልቅ አስተዋፅኦ ማድረግ አለባቸው፡፡››

ሮዛ፡- ‹‹ጥያቄዎቼን ጨርሻለሁ አንተ ምትጨምረው አለ?››

ሳሙኤል፡- ‹‹እኔም ጨርሻለሁ ፡፡ ለዛሬ እስካሁን የተወያየነው ይበቃናል አሁን ትንሽ ማረፍ ይኖርብናል››

ሮዛ ፡- ‹‹እውነት ብለሃል እኔም ስለደከመኝ ማረፍ እፈልጋለሁ፡፡ መልካም የእረፍት ጊዜ ጓደኛዬ፡፡››

ሳሙኤል፡- ‹‹ላንቺም መልካም እረፍት››

ተግባር አንድ፡- አንብቦ መረዳት

የሚከተሉትን ጥያቄዎች ምንባቡን መሰረት በማድረግ በቃል መልሱ።

1. ምንባቡ ውስጥ የተጠቀሱት ባለታሪኮች እነማን ናቸው?
2. መልካም ስነ ምግባር ማለት ምን ማለት ነው?
3. አንድ ተማሪ ጥሩ ስነ ምግባር እንዲኖረው ምን ማድረግ አለበት?
4. አንድ ሰው መጥፎ ስነ ምግባር አለው የሚያስብሉት ባህሪያት ምን ምን ናቸው?

ተግባር ሁለት፡- ቃላት

ሀ. ቀጥሎ በ ‹‹ሀ›› ስር ለቀረቡት ቃላት ከ ‹‹ለ›› ስር ተመሳሳይ ፍቻቸውን በመምረጥ አዛምዱ።

ሀ	ለ
1. ተወያዩ	ሀ. ሚና
2. ፀባይ	ለ. ተመካከሩ
3. ይረዳል	ሐ. ባህሪ
4. አስተዋፅኦ	መ. አበቃ
5. ጨረሰ	ሠ. ያግዛል

ለ. የሚከተሉትን አረፍተ ነገሮች ቀጥሎ በተሰጡት ቃላት አሟልታችሁ ፃፉ።

ስነ ምግባር	ትውልድ	ማገዝ
አይዋሽም	ኃላፊነት	ይንከባከባሉ

1. የእኛ_____የራሱን አሻራ ማሳረፍ አለበት።
2. መልካም ዜጋ_____ይሰማዋል።
3. ልጆች ከህፃንነታቸው ጀምሮ መልካም_____መማር አለባቸው።
4. መልካም ስነ ምግባር ያለው ሰው የተፈጥሮ ሃብቶችን_____።
5. በዙሪያችን ያሉ አቅመ ደካሞችን_____የሁላችንም ግዴታ ነው።

ተግባር ሁለት፡- መፃፍ

ከዚህ በታች ለቀረቡት ጥያቄዎች ምንባቡን መሰረት በማድረግ በፅሁፍ መልሱ።

1. ከምንባቡ የተረዳችሁትን ሀሳብ በሶስት አረፍተ ነገሮች ግለፁ።
2. መልካም ስነ ምግባር የሚጠቅመው ማንን ነው? ለምን?
3. መጥፎ ስነ ምግባር የሚጎዳው ማንን ነው? ለምን?

ክፍል ሶስት፡- ቃላት

ተግባር አንድ፡- የቃላት ፍቺ

ሀ. ቀጥሎ በ‹‹ሀ›› ስር ለቀረቡት ቃላት ከ ‹‹ለ›› ስር ተቃራኒ ፍቻቸውን በመምረጥ አዛምዱ።

ሀ	ለ
1. አሞካሸ	ሀ. ፅድቅ
2. ተነታረከ	ለ. አበላሸ
3. አሳመረ	ሐ. ገለጠ
4. ጋረደ	መ. ተስማማ
5. ኩነኔ	ሠ. አጥላላ

ለ. ለሚከተሉት ቃላት ከሳጥኑ ውስጥ ተስማሚ የሆኑ ተጣማሪ ቃላትን በመምረጥ አጣምሩ።

ሳጥን	አበር	ደንብ	ሰፊ	ተከተል	ቀር	ቀደም

ምሳሌ፡- ኋላ ቀር

1. ኋላ
2. ቁም
3. ግንባር
4. ቅደም
5. ግብረ
6. ህገ
7. ልብስ

ክፍል አራት፡-ፅህፈት

ተግባር አንድ፡- መፃፍ

ሀ. ከዚህ በታች የቀረቡትን አረፍተ ነገሮች ተገቢውን ስርዓተ ነጥብ በመጠቀም አሟልታችሁ ፃፉ።

አራት ነጥብ (።)	ጥያቄ ምልክት (?)	ቃለ አጋኖ (!)	ትዕምርተ ጥቅስ (‹‹ ››)	ሁለት ነጥብ (፡)	ነጠላ ሰረዝ (፣)

1. የፈተናው ቀን መቼ ነው
2. ሰውን ሰው ያደረገው ስራ ነው አለች አያቴ
3. ግብርና የሀገራችን ኢኮኖሚ ዋልታ ነው
4. ጎሽ ስራ ፈጣሪ በመሆኑ ተሸለመ
5. ጠዋት ትምህርት የሚጀመረው 2 30 ነው

ለ. በሳጥኑ ውስጥ ያሉትን ስርአተ ነጥቦች በመጠቀም ከታች በቀረቡት ቃላት አረፍተ ነገር መስርቱ።

‹‹ ››	::	፣	!	?	:

1. መፍትሔ
2. አባይ
3. ቆጠበ
4. ትዕግስት
5. ይቅርታ

ክፍል አምስት፡- ሰዋስው ተግባር አንድ፡- ተውሳከ ግስ

ማስታወሻ

ተውሳከ ግስ በሌላ ስሙ የግስ ገላጭ ተብሎ የሚጠራ ነው። ተውሳከ ግስ ከግስ በፊት በመግባት ስለግሱ ተጨማሪ መረጃ የሚሰጥ ቃል ነው።

ምሳሌ፡- ክፉኛ፣ ቶሎ፣ ምንኛ፣ ገና፣ መቼ፣ እንዴት የመሳሰሉት ተውሳከ ግስ ናቸው።
በአረፍተ ነገር ውስጥ ሲገቡ ደግሞ የሚከተለውን ይመስላል።
ሀ. አቤሴሎም <u>ቶሎ</u> መጣ።
ለ. ልጁ እግሩን <u>ክፉኛ</u> ታሟል።

ከዚህ በታች በቀረቡት አረፍተ ነገሮች ውስጥ የሚገኙ ተውሳከ ግስ ቃላትን በማስመር ለዩ።

1. መምህራችን መቼ መጡ?
2. ታክሲው ገና አልደረሰም።
3. ቃለአብ ከእንቅልፉ ቶሎ ነቃ።
4. የወላጆች በዓል ነገ ይከበራል።
5. ዳንኤል እንዴት መጣህ?

የክለሳ ጥያቄዎች

ከዚህ በታች ለቀረቡት ጥያቄዎች ትዕዛዙን መሰረት በማድረግ መልስ ስጡ።

1. ስለመልካምና መጥፍ ስነ ምግባር በሬዱዮ ወይም በቴሌቭዥን የሚተላለፉ መልዕክቶችን አዳምጣችሁ በመምጣት ለክፍል ጓደኞቻችሁ በቃል ተርኩላቸው።
2. ስለመልካም ስነ-ምግባር የሚተርኩ ተረቶችን ፈልጋችሁ በማንበብ ፍሬ ሀሳቡን ፅፋችሁ በመምጣት ለመምህራችሁ አንብቡላቸው።
3. ለሚከተሉት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን ስጡ።
    ሀ. ውድ
    ለ. ቅርብ
    ሐ. ማስረዘም
4. የሚከተሉትን ስርዓተ ነጥቦች በመጠቀም አረፍተ ነገር መስርቱ።
    ሀ. አራት ነጥብ (።)
    ለ. ጥያቄ ምልክት (?)
    ሐ. ትዕምርተ ጥቅስ (‹‹ ››)

2. ከዚህ በታች በቀረቡት የቃላት ዝርዝር ውስጥ ተውሳከ ግስ የሆኑ ቃላትን ለይታችሁ ፃፉ።

ሀ. አበበ፣ ገና፣ ሄደ፣ ምንኛ፣ ቢጫ፣ ትምህርት ቤት

ለ. ክፉኛ፣ ሬዲዮ፣ ቶሎ፣ መቀሌ፣ መቼ

ምእራፍ ሰባት
ግብርና

የሚጠበቅ ውጤት

ከዘህ ምእራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፡-

- ያዳመጣችሁትን ምንባብ መሰረት በማድረግ የሚና ጨዋታ ትጫወታላችሁ፡፡
- ካነበባችሁት አንቀፅ ውስጥ ዋናውን ሀሳብ ትፅፋላችሁ፡፡
- ያነበባችሁት ምንባብ ውስጥ ያገኛችሁትን ዋና ጉዳይ ትፅፋላችሁ፡፡
- ለአዳዲስ ቃላት ትርጉም ትሰጣላችሁ፡፡
- በፅሁፍ ውስጥ ተውሳከ ግሶችን ትለያላችሁ

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

1. ስእሉን ስትመለከቱ ስለምን የምታዳምጡ ይመስላችኋል፡፡

2. ‹‹ ግብርና›› ሲባል ሰምታችሁ ታውቃላችሁ?

3. የጓሮ አትክልት ሲባል ምን ማለት ነው?

ተግባር አንድ፡- አዳምጦ መረዳት

ሀ. **ያዳመጣችሁትን ምንባብ መሰረት በማድረግ ለሚከተለት ጥያቄዎች መልሳችሁን በቃል ለመምህራችሁ ተናገሩ፡፡**

1. በከተማ ግብርና ውስጥ ሊከናወኑ የሚችሉ ተግባራት ምን ምን ናቸው?

2. የምንባቡን አጠቃላይ ሃሳብ አሳጥራችሁ በቃላችሁ ለመምህራችሁ ተናገሩ፡፡

3. በግብርና ላይ ለመሰማራት የባለሙያ ምክር ለምን ያስፈልጋል?

4. አንድ የከተማ ኗሪ ከግብርና ዘርፍ የሚያገኘው ጠቀሜታ ምንድን ነው?

ለ. **ከዘህ በታች ያዳመጣችሁትን ምንባብ መሰረት ያደረጉ ጥያቄዎች ቀርበዋል፡፡ ለጥያቄዎቹ በፅሁፍ መልስ ስጡ፡፡**

1. እናንተ በምትኖሩበት ግቢ ውስጥ የጓሮ አትክልቶችን ትተክላላችሁ? መልሳችሁን በምክንያት በማስደገፍ ፅፋችሁ አቅርቡ፡፡

2. በግብርና በመሰማራት እንዴት የምግብ ፍጆታችንን ገቢያችንን ማሳደግ እንችላለን? ቤተሳበችሁን ጠይቃችሁ ፅፋችሁ በመምጣት ለክፍሉ ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው፡፡

3. ለምግብነት የምትጠቀሙባቸውን አትክልቶች የምታገኙት ከየት ነው? ወላጆቻችሁን ጠይቃችሁ ፅፋችሁ በመምጣት ለመምህራችሁና ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው።

ተግባር ሁለት፡- ቃላት

ሀ. ለሚከተለት አዳዲስ ቃላት ተመሳሳይ ፍቻቸውን ከሰንጠረዡ እየመረጣችሁ አዛምዱ።

ሰብል	ድርሻ	ማሳ	ዘይ	ማረስረስ	ምርታማ	የውሃ ማስተላለፉያ	ማጠራቀም

1. ውጤታማ
2. ማርጠብ
3. የእርሻ ቦታ
4. መሰብሰብ
5. ብልሃት
6. ፋንታ
7. ቦይ
8. አዝመራ

ለ. ከዘህ በታች የቀረቡትን ቃላት በመጠቀም አረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

1. ምርጥ ዘር

2. ፍጆታ

3. እሸት

4. መስኖ

5. ዘመናዊ

ክፍል ሁለት፡ንግግር

ተግባር አንድ፡- መናገር

ከዘህ በታች የቀረበላችሁን ጭውውት መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት ጥንድ ጥንድ በመሆን የሚና ጨዋታውን ተግብሩ፡፡

ለምሳሌ፡-

ምህረት፡- አህመድ እኔ በትርፍ ጊዜዬ የጓሮ አትክልቶችን አለማለሁ፡፡ አንተስ?

አህመድ፡- አምስት እንቁላል ጣይ ድሮዎች አሉኝ፡፡ እነሱን እንከባከባለሁ፡፡ ለመሆኑ አንቺ ምን ምን የጓሮ አትክልቶችን ታለሚያለሽ?

ምህረት፡- በአብዛኛው በትንሽ ቦታ ላይ የሚለሙ አትክልቶች ናቸው፡፡ እንደ ቆስጣ፣ ሰላጣ ቲማቲምና ቃሪያ አለማለሁ፡፡ በእረፍት ጊዜዬ አትክልቶችን በመንከባበብ በማሳለፍ ደስተኛ ነኝ፡፡

አህመድ፡- እኔም በእረፍት ጊዜዬ ከዶሮዎቼ ጋር ነው የማሳልፈው፡፡ ምግብ አዘጋጅላቸዋለሁ፡፡ ለተለያየ በሽታ እንዲይጋለጡ ቤታቸውን አፀዳለሁ፡፡ እንቁላል መጣያ ቦታቸውንም አመቻቻለሁ፡፡

ክፍል ሶስት፡- ንባብ

አይበገሬዎቹ እህትማማቾች

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

1. ስዕሉን በመመልከት የተረዳችሁትን ሀሳብ ለመምህራችሁ ንገሩ።

2. በአካባቢያችሁ ሰዎች በአብዛኛው የሚሰማሩበት የስራ አይነቶች ምንድን ናቸው?

3. ‹‹አይበገሬዎቹ እህትማማቾች›› የሚለው ምንባብ ስለምን የሚተርክ ይመስላችኋል?

አይበገሬዎቹ እህትማማቾች በአርባ ምንጭ ከተማ አቅራቢያ የሚኖሩ ሶስት እህትማማቾች ነበሩ። ጎበዝና ታታሪ ወጣቶች ቢሆኑም ስራ ግን አልነበራቸውም። ከእለታት አንድ ቀን ‹‹መፍትሄ መፈለግ አለብን ያለስራ እስከመቼ እንደዚህ እንኖራለን›› በማለት ተመካከሩ።‹‹መማራችን አንድም የሚጠቅመን ለችግሮቻችን አስበን መፍትሔ ለመለፈለግ ነው። ስለዚህ አንድ ብልሃት መፈለግ አለብን›› ተባባሉ። ከዚያም ‹‹‹የእናትና አባታችን መሬት አይደለምን? እዚያ ሊይ አንሰራም መሬቱም ጦም ማደር የለበትም›› በማለት ተስማሙ።

የእናትና አባታቸውን መሬት በማረስ ለመጠቀም ወሰኑ። ይሁን እንጂ ለእርሻ ስራው የሚያስፈልጉ መሳሪያዎች አልነበራቸውም።

ለእርሻ ስራው የሚያስፈልጉንን ቁሳቁሶች እንደምንም ብለን ፈልገን ስራውን መጀመር አለብን›› ሲሉ ተወያዩ። ከዚያም አንድ ቀን በአካባቢው ወደ ሚኖረው አጎታቸው ጋር ሄደው የሚያስፈልጋቸውን የእርሻ መሳሪያ እንዲሰጣቸው ጠየቁ። አጎታቸውም በሃሳባቸው ተስማምቶ የሚያስፈልጋቸውን የእርሻ መሳሪያዎች አሟሉላቸው። እህትማማቾቹም በተሰጣቸው የእርሻ መሳሪያ በመታገዝ ማሳውን አርሰው ጨረሱ። መሬቱን አርሰው ከጨረሱ በኋላ እህሉን ለመዝራት መሬቱን በውሃ ማረስረስ ነበረባቸው። ቀኑን ሙሉ በጀሪካን እየቀዱ ማሳው ላይ ቢረጩትም የሚፈልጉትን ያህል አልራሰም። ‹‹እስቲ አንድ መፍትሄ አስቡ›› አለች ትንሿ እህታቸው። ‹‹ወንዙ ቅርብ ቢሆንም እንደዚህ እየቀዳን ማጠጣት በጣም አስቸጋሪ ነው አለች›› ከዚያም አንድ መፍትሄ ላይ ደረሱ።

እህትማማቾቹ ምን አይነት መፍትሄን የሚያመጡ ይመስላችኋል ?

የውሃ ማስተላለፊያ የፕላስቲክ ቱቦ ገዝተው በመጠቀም ከወንዙ ወደማሳው ውሃ ማፍሰስ ጀመሩ። በማሳቸው ላይ የተለያዩ የአዝርእት አይነቶችን በመዝራት እንክብካቤ ያድርጉላቸው ጀመር። ማሳው ላይ ከዘሩት የእህል አይነቶችም አንደ በቆሎ ሲሆን የአፈሩ ለምነትና የሚያደረጉት እንክብካቤ ስለተመቸው ፍሬያማ ሆነ። አባታቸው ግን ሴት ልጅ የእርሻ ስራ ላይ ስትሰማራ የተለመደ ባለመሆኑ ተግባራቸውን ይቃወማቸው ነበር። ሌሎች የመንደሩ ሰዎች ደግሞ ልክ እንደ አባታቸው ሁለ የሴት ያልሆነን ስራ የሚሰሩ ባለጌዎች እያለ ይነቅፏቸውና ይጠሏቸው ነበር።ሶስቱም እህትማማቾች የመጀመሪያውን እሸት ቆርጠው ለእናትና አባታቸው አቀረቡ። አባታቸው እስከዛሬ በሴትነታቸው ስለአንኳሰሳቸው በጣም አፈረ።‹‹ልጆቼ በጣም ተሳስቼ በድያችኋለሁና ይቅርታ አድርጉልኝ›› ብሎ ጠየቃቸው።

እህትማማቾቹ ግን የአባታቸውን ጉልበት እየሳሙ ‹‹አባባ ምንም ብትሆን ስላስተማርከን ብቻ ባለውታችን ነህ። በመማራችን ደግሞ መለኛና ታታሪ ሆንን›› አሉት። የመንደሩ ሰዎችም ተሰብስበው መጥተው ይቅርታ ጠየቋቸው። እህል ሲደርስም በመሰብሰብ አገዟቸው። የተሰበሰበውንም እህል ገበያ ወስወደው በመሸጥ ብራቸውን ባንክ ሄደው የቁጠባ ሂሳብ በመክፈት ግማሹን ባንክ አስገቡ። የቀረውን ለሚፈልጉት ተግባራት አዋሉት።

ምንጭ፡- ዳንኤል ወርቁ (2011 ዒ.ም) የተማሩት እህትማማቾች፣ ተሻሽሎ የተወሰደ

ተግባር አንድ፡- አንብቦ መረዳት

ሀ. ለሚከተለት ከምንባቡ የወጡ ጥያቄዎች መልሳችሁን በቃል ተናገሩ።

1. ከምንባቡ የተረዳችሁትን ሀሳብ ለመምህራችሁ ተናገሩ።

2. በምንባቡ ውስጥ ጦም ማደር የለበትም የተባለው ምንድን ነው?

3. እህትማማቾቹ ለእርሻ ስራ የሚያስልፈጋቸውን ቁሳቁስ ያገኙት ከየት ነው?

4. አንድ ሰው ችግር ሲያጋጥመው ምን ማድረግ ነው ያለበት?

ምንባቡን መሰረት በማድረግ የሚከተሉትን ጥያቄዎች ትክክል የሆነውን እውነት ስህተት የሆነውን ደግሞ ሀሰት በማለት በፅሁፍ መልሱ። ምክንያታችሁንም በፅሁፍ አስፍሩ።

1. መማር የችግር መፍቻ ቁልፍ ነገር ነው።

2. ስራ መፍጠር የእያንዳንዱ ሰው ሀላፊነት ነው።

3. እህትማማቾቹ ውሃውን በጀሪካን እየተሸከሙ ማረስረስ አልቻሉም።

4. እህትማማቾቹ በመጀመሪያ እሽቱን ያቀመሱት ለጎረቤቶቻቸው ነው።

5. ሶስቱ ሴቶች በሚኖሩበት አካበባቢ ሴት ልጅ ስታርስ ማየት የተለመደ አልነበረም።

ከዘህ በታች ለቀረቡት ጥያቄዎች በፅሁፍ መልስ ስጡ።

1. ቀደም ብሎ የቀረበውን ምንባብ እንደገና አንብቡና የመጀመሪያውን አንቀፅ ዋና ሀሳብ በራሳችሁ አገላለጽ አሳጥራችሁ ፃፉ።

2. ሴቶች የሚሳተፉባቸው የግብርና ስራዎች ምን ምን እንደሆኑ ቤተሰቦቻችሁን በመጠየቅ ፅፋችሁ በመምጣት ለክፍሉ ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው።

ተግባር ሶስት፡- አቀላጥፎ ማንበብ

ከዘህ በታች የቀረበውን ምንባብ መምህራችሁ በሚሰጣችሁ ትእዛዝ መሰረት አቀላጥፋችሁ አንብቡ።

ደንና ህይወት በድሮ ጊዚ አእዋፋትና እንስሳት በጋራ የሚኖሩበት ሰፊ ነበር። ይህ በልምላሜው የሚታወቅና ለምግብ የሚሆኑ ልዩ ልዩ ፍራፍሬዎች የሞላበት ስለነበር የተለያዩ እንስሳትና አእዋፍ መኖሪያ ነበር። ይሁን እንጅ በአካባቢው የሰው ልጆች ከሰፈሩበት ጊዜ አንስቶ ዛፍች ክፉኛ እየተጨፈጨፈና እየተመነጠሩ አለቁ። በአካባቢውም ዝናብ ጠፋ። በአቅራቢያው የነበሩት ወንዞችና ምንጮችም እያደር እየቀነሱና እየደረቁ ሄዱ። መሬትም ተራቆተች። በዘህ ምክንያት ደን ቀስ በቀስ እየተመናመነ ሄደ። በውስጡ የነበሩት እንስሳትም ምግብ የሚሆናቸውን ፍራፍሬና ስራስሮች ለማግኘት እየተሳናቸው መጣ። ብዙም ሳይቆይ በአካባቢው ረሀብና ቸነፈር ተከሰተ። በዘያ ይኖሩ የነበሩት አዕዋፍና እንስሳት በሁኔታው ተደናገጡ። ከነበሩት ጥቂት ዛፎች የተረፉትን ፌራፍሬዎች በጋራና በቁጠባ በመቅመስ ትንሽ ወራትን አብረው አሳለፉ። ችግሩ እየበረታ ሲመጣ ጦም ውለው

ማደር ጀመሩ። በዘህ የተነሳ በድኑ ውስጥ ይኖሩ የነበሩት እንስሳትና አእዋፍ ችግራቸውን ለመፍታት ምን ማድረግ እንዳለባቸው ተወያዩ።

ምንጭ፡- ውዳላት ገዳሙ (ብድሯን ያልከፈች ወፍ) ተሻሽሎ የተወሰደ

ተግባር ሶስት፡- ቃላት

ከዘህ በታች በቀረበት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት አውዳዊ ፍች ፃፉ።

1. ያለስራ እስከመቼ እንደዚህ እንኖራለን።

2. እንስሳትና አእዋፍ ደኖች ሲጠፉ መኖር ተሳናቸው።

3. በደኖች መመንጠር ምክንያት ከፍተኛ የሆነ ድርቅ ተከሰተ።

4. ሰፊው ደን ሙለ በሙለ በማውደሙ ከፍተኛ ችነፈር ተከሰተ።

5. አጎታቸው ለእህትማማቾች የእርሻ መሳሪያ በመስጠት አገዟቸው።

6. በአካባቢያችን የወዳደቁ ቁሳቁሶችን በመጠቀም የውሃ መሳቢያ መስራት ይቻላል።

ተግባር አራት፡- መፃፍ

በአካባቢያችሁ በብዛት የሚመረቱ የአትክልት አይነቶችን ፅፋችሁ በመምጣት ለመምህራችሁ አንብቡላቸው።

ክፍል ሶስት፡- ቃላት

ተግባር አንድ፡- የቃላት ፍች

ሀ. በ ‹‹ሀ›› ረድፍ ላሉት ቃላት ከ ‹‹ለ›› ረድፍ ተመሳሳይ ፍች በመምረጥ አዛምዱ፡፡

ሀ.	ለ
1. የሚመነጭ	ሀ. እጅ ሰጠ
2. ተማረከ	ለ. ጫካ
3. ቋጨ	ሐ. የሚነሳ
4. ያላሰለሰ	መ. ዋና ከተማ
5. ደን	ሠ. ጨረሰ
6. መዲና	ረ. ሰጠ
7. ለገሰ	ሰ. የማያቋርጥ

ለ. በ ‹‹ሀ›› ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ከ ‹‹ለ›› ረድፍ ተቃራኒ ፍች በመምረጥ አዛምዱ፡፡

ሀ	ለ
1. ብስል	ሀ. ሸቅብ
2. ቁልቁል	ለ. መዳከም
3. መበርታት	ሐ. ጥሬ
4. ወራጅ	መ. ተደፈነ
5. ተሸነቆረ	ሠ. ወጭ

ሐ. በሚከተሉት ቃላት ላይ የተጨመሩትን ቅጥያዎች ምሳሌውን መሰረት በማድረግ ለይታችሁ አስምሩ።

ምሳሌ፡- <u>እየ-</u>ሄዱ ፤ <u>አስ-</u>ተማሪ

1. እየጻፉ 2. በሬዎች 3. ሄደች 4. ሲበሉ 5. ከመጣ

መ. በሚከተለት ቃላት ላይ የተጨመሩትን ቅጥያዎች ምሳሌውን መሰረት በማድረግ ለይታችሁ አውጡ።

ምሳሌ፡- ወንድች (-ኦች)

1. ወረቀቶች

2. ተማሪዎች

3. ሰራች

4. ቤቶች

5. ተመገበች

ክፍል አራት፡- ሰዋስው

ተግባር አንድ፡- ተውሳከ ግስ

ሀ. ከዘህ በታች የቀረቡትን አረፍተ ነገሮች ምሳሌውን መሰረት በማድረግ ስም፣ የስም ገላጭ፣ የግስ ገላጭና ግስ በማለት ለይታችሁ ፃፉ።

ተ.ቁ	አረፍተ ነገር	የስም ገላጭ	ስም	የግስ ገላጭ	ግስ
1	ችኩል ሰው ተረጋግቶ አይሰራም።	ችኩል	ሰው	ተረጋግቶ	አይሰራም
2	ታታሪው ነጋዴ ከሀላባ መጣ።				
3	አዱሱ ልብስ በጣም ያምራል።				

4	ጀግናው ወታደር በድል ተመለሰ።				
5	ረጅሙ ሰው እየሮጠ ሄደ።				
6	ስስ ወረቀት ቶሎ ይቀደዳል።				

U. በ ‹‹ሀ›› ምድብ የቀረቡትን ቃላት ከ ‹ለ›› ምድብ ከቃል ክፍላቸው ጋር አዛምዱ።

ሀ	ለ
1. ሶዶ	ሀ. የስም ገላጭ
2. ቀጭን	ለ.ተውሳከ ግስ
3. ወደቀ	ሐ. ግስ
4. ቶሎ	መ. ስም

ለ. ከዚህ በታች የቀረቡትን የግስ ገላጮች በመጠቀም አረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

1. ከዬት 2. በፍጥነት 3. እየሮጠ 4. ምንኛ 5. እንዴት

የክለሳ ጥያቄዎች

1. አንድ ስለገበሬና ነጋዴ የሚያወራ ተረት ፈልጋችሁ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው።

2. ‹‹አይበገሬዎቹ እህትማማቾች›› የሚለውን ምንባብ በግላችሁ አንድ ጊዜ ደግማችሁ በማንበብ በእያንዳንደ አንቀፅ ውስጥ ያለትን ዋና ዋና ሀሳቦች በአራት አረፍተ ነገሮች አሳጥራችሁ ፃፉ።

3. ‹‹ደንና ህይወት›› ከሚለው ምንባብ ውስጥ ፍሬ ሀሳቡን በአንድ አረፍተ ነገር አሳጥራችሁ ፃፉ፡፡

4. ቀጥሎ በቀረቡት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ያለትን የግስ ገላቸጮች ለይታችሁ ፃፉ፡፡

ሀ. ያስሜን ወደ ወልቂጤ ሄደች፡፡

ለ. አብርሃም ስለታመመ አልመጣም፡፡

ሐ. የአማርኛ ፈተና ነገ ይሰጣል፡፡

5. ለሚከተለት ተመሳሳይ ፍች ስጡ፡፡

ሀ. ሀሴት

ለ. ለኮሰ

ሐ. አለኝታ

ምእራፍ ስምንት

ስራ

ከዘህ ምእራፉ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፡-

- ያዳመጣችሁትን ምንባቡ ውስጥ የተነሱ ጉዳዮች ላይ ልምምድ ታደርጋላችሁ፡፡
- ምንባቡን አንባባችሁ መልእክቱን ትረዳላችሁ፡፡
- የወደፉት እቅዳችሁን ትፅፉላችሁ፡፡
- ለአዳዲስ ቃላት ፍች ትሰጣላችሁ፡፡
- ተያያዥነት ያላቸውን አረፍተ ነገሮች ትመሰርታላችሁ፡፡

ክፍል አንድ ማዳመጥና መናገር

ታታሪው ሰራተኛ

የቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

1. ጥንድ ጥንድ በመሆን ስእሉን ተመልከቱና የተረዳችሁትን ሃሳብ ለመምህራችሁ ተናገሩ።

2. ታታሪነት በምን የሚገልፅ ይመስላችኋል? ሰዎች ታታሪ ናቸው ሲባለ ሰምታችሁ ታውቃላችሁ?

3. ‹‹ታታሪው ሰራተኛ›› የሚለውን ርእስ ስለምን የምታደምጡ ይመስላችኋል?

ተግባር አንድ፡- አዳምጦ መረዳት

ሀ. ከዚህ በታች ለቀረቡት ጥያቄዎች ያዳመጣችሁትን ምንባብ መሰረት በማድረግ በቃላችሁ መልስ ስጡ።

1. መንሱር የተወለደው የት አካባቢ ነው?

2. ባለታሪኩ ከወንድሞቹ የተለየ ያስባለው ምንዴን ነው?

3. ለመንሱርና ወንድሞቹ ትምህርት ማቋረጥ ምክንያት የሆነው ምንድን ነው?

4. ታታሪው ሰራተኛ ከሚለው ምንባብ የተረዳችሁትን ሀሳብ ለመምህራችሁ ተናገሩ።

5. መንሱር በልጅነቱ ምን መሆን ነበር የሚፈልገው? ፍላጎቱስ ተሳክቶለታል ብላችሁ ታስባላችሁ? መልሳችሁን ለመምህራችሁ ተናገሩ።

ከዘህ በታች የተዘረዘሩትን አረፍተ ነገሮች በሳጥኑ ውስጥ ከተቀመጡት ቃላት ክፍት ቦታዎችን አሟልታችሁ ፃፉ።

ታላላቆቻቸውን፣ ባህል፣ ሀላፊነት፣ ውይይት፣ ነገ፣ ስፖርት፣ ቀልጣፋ

1. ታታሪነት የሁላችንም _____ሊሆን ይገባል።

2. ልጆች_____ ማክበር አለባቸው።

3. ብልህ ሰው_____ ያስባል።

4. መፅሀፍትን በአግባቡ መያዝ የሁላችንም_____ ነው።

5. ሉዱያ ሁልጊዜም ጠዋት ጠዋት_____ ትሰራለች።

6. በጓደኛሞች መካከል የሚደረግ_____ ለውጤት ያበቃል።

ክፍል ሁለት፡- ንባብ

ሰነፍ ይከስራል ሰራተኛ ይከበራል

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

1. ስእሉን ተመልክታችሁ የተረዳችሁትን ሃሳብ ለመምህራችሁ ተናገሩ።

2. ‹‹ሰነፍ ይከስራል ሰራተኛ ይከበራል›› የሚል አባባል ብትሰሙ ምን ያስታውሳችኋል? መልሳችሁን ለመምህራችሁ ተናገሩ።

3. በአካባቢያችሁ በስንፍና ምክንያት ለኪሳራ የተዳረገ ሰው ታውቃላችሁ? ለምን የከሰረ ይመስላችኋል? መልሳችሁን ለመምህራችሁ ተናገሩ።

ሰነፍ ይከስራል ሰራተኛ ይከበራል

በድሮ ጊዜ አንዱ ሰውዬ ሰው በአለም ላይ ሲኖር ምን ዓይነት ስራ እየሰራ ቢኖር ይሻላል እያለ ሃሳቡን በልቡ ሲያወጣና ሲያወርድ ነበር። ከዚያም እንዲህ አለ።

‹‹መሬት አለኝ፤ ይህንን መሬቴን እህል ብዘራበትና አትክልት ብተክልበት ገንዘብ አገኝበታለሁ፤ መሬቱም ይለማል። ስለዚህ በሁለት በኩል ጥቅም አገኝበታለሁ›› አለ። ለዚህም የሚሆነውን ልዩ ልዩ የስራ መሳሪያዎች አሰናድቶ፣ አገልጋዮቹን ጠርቶ ‹‹በመሬቴ ላይ እህል ለመዝራትና የተለያዩ የአትክልት አይነቶችን ለመትከል አስቢያለሁና ስለዚህ ጠዋት ጠዋት ወደዚያ በመሄድ እንድትሰሩ›› ብሎ አዘዛቸው። ነገር ግን እሱ የትም እየዞረ ሲጠጣ፣ ሲጫወት፣ ሲፈነጥዝ ይውላል። ሰራተኞችም እሱ እንደሄደ ስለሚያወቁ ጊዜያቸውን በጨዋታ ያሳልፉ ነበር። ለሶስት አመት በዘህ መልኩ ከኖሩ በኋላ ከአትክልቱና ከእርሻው ያገኘውን ገንዘብ እንኳንስ ሃብት ሊኖረው የአገልጋዮቹን ልብስና ምግብ ሳይችልለት ቀረ።

የመሬቱ ባለቤት ሰውዬ በቀጣይ ምን የሚያደርግ ይመስላችኋል ?

የመሬቱ ባለቤት ይህ እንዳለወጠው ሲረዳ የመሬቱን እኩሌታ ሸጠው፤ ሌላኛውን እኩሌታ ደግሞ አከራየው። የተከራየውም ሰውየ ሶስት ዓመት ሙለ ለእርሻ፣ ለአትክልትና ለከብት እርባታ እየተጠቀመበት ኪራዩን ይከፍለው ነበር። ተከራዩም አንድ ቀን ያንን የቀረውን እኩሌታ እንዱሸጥለት ጠየቀው። ሰውየውም በሃሳቡ ተስማማ። ‹‹እኔ በዘህ መሬት ሶስት አመት ሰርቼ አላተረፉኩበትም። አንተ ግን ከእኔ ተከራይተህ በየዓመቱ ኪራዩን እየከፈለክ ትርፍማም ሆነህበታል። ይህም ትርፋማ በመሆንህ ነው የቀረውን ልትገዛ የመጣኸው። ለመሆኑ ከዘሁ መሬት ነው ወይስ ከሌላ

ተበድረህ ባገኘኸው ገንዘብ ነው›› ብሎ ሲጠይቀው ‹‹ባንተ መሬት ላይ ሰርቼ ባተረፍኩት ነው›› ብሎ መለሰለት፡፡ ‹‹እኔ ስከስር አንተ ያተረፍከው እንዴት ነው ምክንያቱን ልትገልጽልኝ ትችላለህ?›› አለው፡፡ ተከራዩም ‹‹አንተ ጠዋት ስትነሳ አገልጋዮቹን ስሩ ትላለህ፤ እኔ ግን ሰራተኞቹን ኑ እንሂድ እንስራ እላችዋለሁ ምክንያቱ ይህ ብቻ ነው›› ብሎ መለሰለት፡፡

‹‹ሂደ ስሩ በማለትና ኑ እንስራ በማለት መካከል ምን አይነት ሌዩነት አለ›› ብሎ አሁንም ደግሞ ጠየቀው፡፡ ‹‹ልዩነቱማ አንተ ጠዋት ተነስተህ አገልጋዮችህን ሂዱ ስሩ ብለህ ትልካቸውና አንተ ጨዋታና ፈንጠዝያ ወደሚገኝበት ቦታ እየሄደክ ገንዘብህና ጊዜህን በከንቱ ስታባክን ትውላለህ፡፡ አገልጋዮችህ ደግሞ ጊዚያቸውን በማላገጥ ያሳልፋል እንጅ ምንም ስራ አይሰሩም፡፡ አንተም አጠገባቸው ሆነህ ስለማትመለከታቸውና ስለማትቆጣጠራቸው ልትቆጣቸው አትችሉም፡፡ ስለዚህ ያንተ ጉዳት በሁለት በኩል ነው፡፡ በመጀመሪያ አንተ አትሰራም ደግሞም ገንዘብ ስታባክን ትውላለህ ሁለተኛ አገልጋዮችህም ምንም አይሰሩ፤ ሰነፍች ናቸው፡፡ ታዲያ አንተ ያልከሰርክ ማን ይክሰር፡፡ እኔ ብትለኝ ግን ጠዋት በማለዳ ተነስቼ ኑ እንሂድ እንስራ ብዬ ሰራተኞቼን ከፊቴ አስቀድሜ እሄደለሁ፡፡ እዘያ ስንደርስ በአጭር ታጥቄ በመካከላቸው ሆኜ እስከማታ እሰራለሁ፡፡ ሰራተኞቼንም አብሬ በመሆን እቆጣጠራለሁ፡፡ እንደዚህ ሰርቼ እኔ ያላተረፍኩ ማን ያትርፍ ይኸውልህ ሂደ ስሩ በማለትና ኑ እንሂድ እንስራ በማለት መካከል ያለው ትልቁ ልዩነት ይህ ነው፡፡›› አለው፡፡

ከበደ ሚካኤሌ (1999) ታሪክና ምሳሌ 1 ኛ መፅሃፍ፣ ገፅ 50 - 54 ተሻሽሎ የተወሰደ

ተግባር አንድ፡- አንብቦ መረዳት

ሀ. የሚከተለትን ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት በቃል መልሱ፡፡

1. የሰው ልጅ በዓለም ሲኖር ስራ የመስራት ግዴታ አለበት ትላላችሁ?

2. ሰውዬው መሬት እያለው በኪሳራ የተዳረገው በምን ምክንያት ነው?

3. አብዙኛውን ጊዚ በጨዋታና ፈንጠዚያ ማሳለፊያ ለያስከትሉ የሚችለው ችግር ምንድን ነው?

4. ተከራዩ ሰውዬ የቀረውን መሬት እንዲሸጥለት የጠየቀው ለምን ፈልጎ ነው?

5. ባለመሬቱ ሰውዬ በሶስት ዒመት ውስጥ ያልተለወጠው በራሱ ነው ወይስ በሰራተኞቹ ችግር ይመስላችኋል? ምክንያቱን ለመምህራችሁ ተናገሩ።

ለሚከተለት ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት ትክክለኛውን መልስ በመምረጥ በፅሁፍ መልሱ።

1. የመሬቱ ባለቤት እንዳላዋጣው ሲረዳ ምን አደረገ

ሀ. ተጨማሪ መሬት ገዙ

ለ. የቀሪውን እኩሌታ ሸጠ

ሐ. አንደኛውን እኩሌታ አከራየ

መ. ሀ እና ለ መልሶች ናቸው

2. መሬቱን የተከራየው ሰውዬ መሬቱን ለምን ለምን ይጠቀምበት ነበር?

ሀ. ለእርሻ ለ. ለአትክልት ስፍራ

ሐ. ለከብት እርባታ መ. ሁሉም

3. ‹‹ባንተ መሬት ሊይ ሰርቼ›› ያለው ማን ነው?

ሀ. ተከራዩ ለ. ባለመሬቱ ሰውዬ

ሐ. ሰራተኞቹ መ. ሁሉም

4. ‹‹ኑ እንሂዴ እንስራ›› የሚለው አረፍተ ነገር ምን የሚል ሃሳብ ያስተላልፋል?

ሀ. እናንተ ሂደ እኔ እመጣለሁ። ለ. አብረን በአንድ ላይ እንስራ ።
ሐ. ሰራተኞች ብቻ እንዲሰሩ መላክ። መ. ለብቻ መስራት

3. ያንተ ጉዳት በሁለት በኩል ነው ያለው ምንና ምኑን ነው?
ሀ. ሰውዬው ለራሱ አለመስራቱንና ገንዘብ ማባከኑ
ለ. አገልጋዮቹ ምንም አለመስራታቸው
ሐ. መሬቱን መሸጡንና ማከራየቱ መ. ሀ እና ለ መልሶች ናቸው

6. በምንባቡ መሰረት አለመስራት ከሚከተለት በምን ይገለፃል?

ሀ. ስኬታማ መሆን ለ. ለችግርና ለድህነት በመጋለጥ
ሐ. ሃብት በማፍራት መ. ረጂ በመሆን

ተግባር ሁለት፡-

ቃላት

ሀ. ተተኪሪ ቃላትን በመጠቀም አረፍተ ነገሮችን አሟሉ።

ማሰላሰል፣ አመለካከት፣ ፈንጠዚያ፣ መስራት፣ ትጋት፣ ትርፋማ፣ ብድር

1. ሳምንቱን ምን መስራት እንዳለበት ተቀምጦ_____ ጀመረ።

2. ሰውዬው በስራው ውጤታማ በመሆኑ ምክንያት ከልጆቹ ጋር ቀኑን በ_____ አሳለፈ።

3. የሰው ልጅ ሰርቶ ለመለወጥ ለስራ ያለው____ አዎንታዊ መሆን አለበት።

4. ወይዘሮ አስካለ በ_____ስለምትሰራ_____ ሆነች።

5. ከአቶ ካሳሁን _____ ወስጄ የንግድ ስራ ጀመርኩ።

ለ. የሚከተለትን ከምንባቡ የወጡ ሀረጋትና አረፍተ ነገሮች በሃሳብ አብረው የሚሄደትን መርጣችሁ አዙምደ፡፡

ምሳላ፡- በአግባቡ አለልሰራም -- ለድህነት ተዳረገ

ሀ	ለ
1. ገንዘብ ያባክናል	ሀ. ተጨማሪ መሬት ገዙ
2. መሬት ተከራየ	ለ. አትክልት አለማ
3. ጠንክሮ ሰራ	ሐ. ለኪሳራ ተዳረገ
4. ብዙ ገንዘብ አገኘ	መ. ውሳኔ ላይ ደረሰ
5. በጥልቀት አሰበ	ሠ. ውጤታማ ሆነ

ተግባር ሶስት፡- መፃፍ

የሚከተሉትን ጥያቄዎች በመመሪያው መሰረት በፅሁፍ መልሱ፡፡

1. ‹‹ሰነፍ ይከስራል የሰራ ይከበራል›› በሚለው ሃሳብ ዙሪያ ተረቶችን ፈልጋችሁ በማንበብ የተረዳችሁትን ፍሬ ሃሳብ ፅፋችሁ ለጓደኞቻችሁ በክፍል ውስጥ አንብቡ፡፡
2. የቀረበላችሁን ምንባብ በድጋሚ በማንበብ ዋና ዋና ሃሳቦችን በአራት አረፍተ ነገሮች ፅፋችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ፡፡

ክፍል ሶስት፡- ቃላት

ተግባር አንድ፡- በተመሳሳይ ሆሄ የሚጨርሱ ቃላት

ሀ. በሚከተለው ምሳሌ መሰረት የመጨረሻ ቅርፃቸው ወይም ሆሄያቸው የሚመሳሰሉ ቃላትን ፃፉ። ለእያንዲንደ ቢያንስ ሶስት ሶስት ቃላት ፃፉ።

ለምሳሌ፡- ሀ. ገነባ፣ ተቀባ፣ አዘባ

ለ. ተመታ፣ ሁካታ፣ ቸሎታ

1. ቀመሰ _____ _____ _____

2. ከበረ _____ _____ ___

3. ቃረመ _____ _____ _____

4. ከፈለ _____ _____ _____

5. ጋረደ _____ _____ _____

6. ተከፋ _____ _____ _____

ለ/ በ‹‹ሀ›› ስር ለቀረቡት ቃላት ተስማሚ የሆኑትን ከ ‹‹ለ›› ረድፍ መርጣችሁ አዛምዱ።

ምሳሌ፡- የእግር -- ሹራብ

ሀ	ለ
1. የጣት	ሀ. ቤት
2. የእጅ	ለ. ቀለበት
3. ጥቁር	ሐ. መንገድ
4. የሳር	መ. ሰዓት
5. የአንገት	ሠ. ሹራብ

6. የመኪና ረ. ሀብል

ሐ. ለሚከተለት ቃላት ተመሳሳይ ፍች ስጡ፡፡

1. መለስተኛ

2. ደንታ ቢስ

3. ውዝግብ

4. ማሞገስ

5. ጭምት

6. ባለጸጋ

7. አደባ

ክፍል አምስት፡- ፅህፈት

ተግባር አንድ፡- መፃፍ

1. እያንዳንዳችሁ በሳምንት ውስጥ የምትሰሯቸውን ስራዎች በቅደምተከተል በአምስት አረፍተ ነገሮች በፅሁፍ አስፍሩ፡፡

2. ወደፊት ምን መስራት ትፈልጋላችሁ ወይም ምን መሆን ትፈልጋላችሁ? መስራት የምትፈልጉት ዓላማ ላይ ለመድረስ ምን ምን ተግባራትን ታከናውናላችሁ? የወደፊት እቅዳችሁን በስድስት አረፍተ ነገሮች በመፃፍ ለመምህራችሁ አሳዩ፡፡

ክፍል ስድስት፡- ሰዋሰው

ተግባር አንድ፡- አያያገኮች

ሀ. የሚከተለትን አረፍተ ነገሮች ተገቢውን አያያዥ ቃል ወይም ሀረግ በመምረጥ አሟሉ፡፡

ነገር ግን፣ እንግዱህ፣ ምክንያቱም፣ ወይስ

1. በጠዋት ተነስቶ ነበር_____ ከቤት አልወጣም።

2. ጫማ_____ልብስ ይሻልሻል?

3. በተደጋጋሚ ስመክረው ነበር_____ምንም ማድረግ አልችልም።

4. የመጀመሪያው ክፍለ ጊዜ ትምህርት አመለጠው _____ በሰዓት አልደረሰም።

ለ . የሚከተሉትን አያያዦች ተጠቅማችሁ አረፍተ ነገር መስርቱ።

1. ቢሆንም

2. አለበለዚያ

3. ይሁን እንጅ

4. ስለዚህ

5. ወይም

6. በስተቀር

ተግባር ሁለት፡- ቅጥያዎች

ማስታወሻ ቅጥያዎች ቅጥያዎች በሶስት ይከፈላሉ።

ከቃሉ በፊት የሚገቡ፣ ከቃል በኋላ

የሚገቡና በቃል መሃል የሚገቡ ናቸው።

ከቃል በፊት የሚገቡት

ለምሳሌ፡-

1. ሀ. አስ- = አስመረቀ

ለ. እየ- = እየሄደ

ሐ. ሲ- = ሲመጣ

2. ከቃል በኋላ የሚገቡ ለምሳሌ፡-

ሀ. -ኦች = ልጆች

ለ. -አችሁ = በላችሁ

ሐ. -ዎች = በሬዎች

መ. -ኣን =መምህራን

3. በቃል መሀል የሚገቡ

ለምሳሌ፡- ሀ.-ጫ- = አጫጭር

ለ.-ገ-ጉ- = ረገ-ጉ-ጎም

ሐ.-ላ- = ወላለቀ ወዘተ. የመሳሰሉት ቅጥያዎች ናቸው።

ሀ. ከዘህ በታች የተዘረዘሩትን ቃላት ምሳሌውን መሰረት በማድረግ ቅጥያዎችን እየጨመራችሁ አጣምሩ።

ተ.ቁ	ዋና ቃል	-ኦች	-ኡ	-አችሁ	-ዋ	-ህ	-አችን
1	ቅርስ	ቅርሶች	ቅርሱ	ቅርሳችሁ	ቅርስዋ	ቅርስህ	ቅርሳችን
2	ገንዘብ						
3	ቤት						
4	ዘመዴ						
5	ልብስ						
6	ክፍል						
7	አባት						
8	ገንዘብ						

ለ. ከሚከተለት ቃላት ላይ የተጨመሩትን ቅጥያዎች ምሳሌውን መሰረት በማድረግ ለይታችሁ ፃፉ።

ምሳሌ፡- ንፁሃን ዋና ቃሌ (ንፁህ) ሲሆን ቅጥያው (-ኣን) ነው።

1. ቃላት

2. ቤታችን

3. ሰባበረ

4. ላሞች

5. ፈልጋችሁ

የክለሳ ጥያቄዎች

1. አንድ በአካባቢያችሁ የምታውቁትን በስራው ታታሪ የሆነ ሰው በምሳሌነት ፅፋችሁ በመምጣት ለክፈል ጓደኞቻችሁ በንባብ አሰሙ።

2. ሰነፍ ይከሰራል የሰራ ይከበራል የሚለውን ምንባብ አንድ ጊዜ በየግላችሁ በለሆሳስ አንብቡ። ከዘያም የምንባቡን ፍሬ ሃሳብ በራሳችሁ አገላለፅ በሶስት አረፈፉተ ነገሮች ፅፋችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ።

3. ትምህርታችሁን ስትጨርሱ በምን ሙያ ሊይ መሰማራት ትፈልጋላችሁ? የወደፊት እቅዳችሁን ግለፁ።

4. ለሚከተለት ቃላት ተመሳሳይ ፍች ስጡ።

ሀ. ብዛል

.ለ. ለሆሳስ

ሐ. ተፈረጀ

መ. በትር

4. የሚከተለትን አያያገሮች በመጠቀም አረፍተ ነገር መስረቱ፡፡

ሀ. ስለዚህ

ለ. እንጂ

ሐ. ስለሆነ

መ. ቢሆንም

ምእራፍ ዘጠኝ

ባህል

ከዘህ ምዕራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፡-

- ባዳመጣችሁት ምንባብ ውስጥ የተነሱ ጉዳዮች ላይ ልምምድ ታደርጋላችሁ፡፡
- ምንባቡን አንብባችሁ መልእክቱን ትረዳላችሁ፡፡
- በተሰጧችሁ ቃላት አረፍተ ነገር ትመሰርታላችሁ፡፡
- ለአዳዲስ ቃላት ፍቺ ትሰጣላችሁ፡፡
- በአረፍተ ነገር ውስጥ መስተዋድዶችን ትለያላችሁ፡፡

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥና መናገር

የእንቁጣጣሽ በዓል አከባበር

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

1. ስዕሉን ስትመለከቱ ምን ተገነዘባችሁ?

2. አበባዎች ስታዩ ምን ታስታውሳላችሁ?

3. በአካባቢያችሁ የሚከበሩ ታላላቅ ክብረ በአላትን ዘርዝሩ።

ተግባር አንድ፡- አዳምጦ መናገር

ሀ. የሚከተለትን ጥያቄዎች ባዳመጣችሁት ምንባብ መሰረት መልሱን በቃል ተናገሩ።

1. የእንቁጣጣሽ በዓል በየአመቱ መቼ ይከበራል?
2. በእንቁጣጣሽ ወቅት የሚሰጡ አበባዎች የምን መገለጫዎች ናቸው?
3. የራሷ የዘመን አቆጣጠር ያላት ሀገር የትኛዋ ነች?
4. በጥንት ጊዚ ኢፌ መስቀል እየተባለች የምትጠራው ምንድን ነች?
5. በሀገራችን የእንቁጣጣሽ በዓል የምን መገለጫ ነው?

ለ. የሚከተለትን ጥያቄዎች ሃሳቡ ትክክል ከሆነ እውነት ካሌሆነ ደግሞ ሀሰት በማለት በቃል መልሱ።

1. የሰው ዘር መገኛ ናት የተባለችው ኢትዮጵያ ናት።
2. በአዲስ ዓመት መጀመሪያ ልጆች ለወላጆችና ለጎረቤት የምኞት መግለጫ ፖስት ካርድ ይሰጣሉ።
3. ደመናማ ሰማይ የሚገፈፍበት የተባለው የነሐሴ ወር ነው።
4. እውነተኛ እንቁጣጣሽ የሚለው ቃል ግጫ ነው።
5. እንቁጣጣሽ በየሁለት ዓመቱ የሚከበር በዓል ነው።

ተግባር ሁለት፡- መናገር

በእንቁጣጣሽ ወቅት የሚዜሙ ወይም የሚባሉ ጨዋታዎችን አጥንታችሁ በመምጣት ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ።

ተግባር ሶስት፡- ቃላት

ሀ. በ‹‹ሀ›› ስር ለተዘረዘሩት ቃላት ከ ‹‹ለ›› ስር ተመሳሳያቸውን በመፈለግ አዛምዱ።

ሀ	ለ
1. ጨለማ	ሀ. የሳር ዓይነት
2. አውደ ዓመት	ለ. መታታት
3. የምስራች	ሐ. ፅልመት
4. ተንቆጠቆጠ	መ. የደስታ መግለጫ
5. ኩልል	ሠ. አሸበረቀ
6. እንግጫ	ረ. ክብረ በዓል
7. ኮረብታዎች	ሰ. ጥርት
8. መጎንጎን	ሸ. ጉብታዎች

ለ. የሚከተለትን በ‹‹ሀ›› ረድፍ የቀረቡን ቃላት በ‹‹ለ›› ረድፍ ካሉት ጋር ተቃራኒያቸውን በመፈለግ አዛምደ።

ሀ	ለ
1. የመጀመሪያ	ሀ. ተራራ
2. ማሽብረቅ	ለ. ማደብዘዝ
3. በዓል	ሐ. የመጨረሻ
4. ሜዳ	መ. መጥፎ
5. መልካም	ሠ. ንጥል

6. ጥቅል ረ. አዘቦት

ተግባር አራት፡- መፃፍ

1. በአካባቢያችሁ በዓል ሲመጣ የሚዘጋጁ ባህሊዊ ምግቦችን ፅፋችሁ በመምጣት ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው፡፡

2. በአመት በዒል እለት የሚለበሱ ባህላዊ አልባሳትን ዘርዝር ፅፋችሁ በመምጣት ለክፍል ጓደኞቻችሁ አስደምጡ፡፡

3. አንድ የክብረ በዓል አከባበር ስርዓትን በመምረጥ ፅፋችሁ በመምጣት በክፍለ ውስጥ ለመምህራችሁና ለጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው፡፡ ክፍለ ሁለት፡- ንባብ ባህል ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

1. ከስዕል የተረዳችሁትን ሃሳብ ለመምህራችሁ ተናገሩ፡፡

2. ባህል ምንድን ነው ብላችሁ ታስባላችሁ?

3. በአካባቢያችሁ ሰርግ ሲኖር ምን ዓይነት ስነ ስርዓት ይከናወናል? ስዓል ይገባል፡፡ ለሽምግሌና የተቀመጡ ሽማግሌዎች እና አስከሬን የሚሸኙ ሰዎች

ባህል

ባህል ምንዴን ነው ተብለን ብንጠየቅ ሁላችንም የተለያየ አይነት መልስ ልንሰጥ እንችላን፡፡ እያንዳንችን የአንዴ ማህበረሰብ አባል በመሆናችን ባህል አለን፡፡ ባህል የአንድን ማህበረሰብ ማንነት የሚያንፀባርቅ ነው፡፡ በሀገራችን በርካታ ብሄር ብሄረሰቦች ይገኛለ፡፡ ሁለም ብሄሮች የማንነታቸው መገለጫ ባህል አላቸው፡፡ ከነዘህም ውስጥ የጋብቻ ስነ ስርዓት፣ የለቅሶ ስነ ስርዒት፣ የልደት አከባበር ስርዓት፣ የአለባበስ ስርዓት፣ የተለያዩ የበዓል አከባበሮች፣ ከዓመት በአል ጋር ተያይተው የሚያዘጋጁ የተለያዩ ባህላዊ ምግቦች፣ በበአል ወቅት የሚለበሱ የተለያዩ አልባሳት፣ ባህላዊ የፀጉር አሰራር ፣ ለማጌጥ ወይም ለመዋብያነት የምንጠቀምባቸው ባህላዊ ጌጣ ጌጦች ሁለ የባህል መገለጫዎች ናቸው፡፡

ባህል ለሰው ልጅ ምን አገልግሎት ይኖረዋል ብላችሁ ትገምታላችሁ ?

ባህል ለማህበረሰባችን እንደ ህግ ሆኖ ያገለግላል። ለምሳሌ፡ የእርቅና የለቅሶ ስርዓት ማንሳት እንችላለን። የእርቅ ስርዓት ሰዎች እርስ በርሳቸው ሲጣሉ የሚያስታርቁበት አንደ መንገድ ነው። ከሁለቱም ባለጋራ ወገን ሽማግሌዎች ተቀምጠው ጉዳዩን ወደ ህግ አካላት ሳይወስድ በአካባቢያቸው በልማድ የሚጠቀሙበትን የግጭት አፈታት ህግ ተከትለው እርቀ ሰላም እንዲወርዱ ያደርጋሉ። ይህ በሽምግሌና ግጭት የሚፈታበት ስርዓት እንደየማህበረሰቡ ባህል የተለያየ ሊሆን ይችላል።

ለአንድ ማህበረሰብ ሌላው የባህል መገለጫው የለቅሶ ስነ ስርዓት ነው። የሰው ልጅ በምድር ላይ ተወልዶ ሲኖር በርካታ የህይዎት ምእራፍችን ያልፋሉ። ከነዚህ የህይወት ምእራፍች አንድና የመጨረሻው ሞት ነው።

ሰው ሲሞት የቀብር ስርዓት ሲካሄድ ለቀስተኞች የአስከሬን ሽኝት የሚያደርጉበት መንገድ አንደ ማሳያ ነው። ለቅሶ ሲኖር የአካባቢው ሰውና ወዳጅ ዘመድ ተሰብስቦ ሃዘንተኛ ቤተሰብ ያጅባሉ፤ ያስተዛዝናሉ። አብረው በመገኘት የአስከሬን ሽኝት ያደርጋሉ። የሽኝቱ ስነ ስርዓትም እንደየማህበረሰቡ ባህል የተለያየ ነው።

በአጠቃላይ ባህል ለአንድ ማህበረሰብ የማንነቱ ማንፀባረቂያ ብቻ ሳይሆን አንዱ ከአንዱ ጋር ህብር ፈጥሮ እንዲኖር የሚያስችል ነው። ባህሉ ከሰው ልጅ ጋር እጅግ የተቆራኘ ሀብት ነው ። የባህል ባለቤት መሆን የሚቻለው ደግሞ የማህበረሰብ አባል መሆን ሲቻል ነው። እያንዳንዱ ማህበረሰብም የራሱ ባህሌ አለው። ይህም የተለያየ የማህበረሰብ ባህል ደግሞ ብዙ ባህሎች እንዲኖሩ ያደርጋሉ።በዘህ ምክንያት ኢትዮጵያችን ባለብዙ ባህል ባለቤት በመሆን የታደለች ሀገር ናት።

ተግባር አንድ፡- አንብቦ መረዳት

ሀ. የሚከተለትን ጥያቄዎች በምንባቡ መሰረት በቃሌ መሌሱ፡፡

1. የምንኖርበት ማህበረሰብ የራሱ ባህሌ አለው ትላላችሁ? መልሱን ለመምህራችሁ ተናገሩ፡፡

2. ባህል እንዴት የማንነት መገለጫ ሊሆን ይችላል?

3. የባህል መገለጫ መንገዶች ምን ምን ናቸው? ዘርዝራችሁ ተናገሩ፡፡

4. ሀገራችን ብዙ ባህሉ እንዲኖራት ያስቻሉት ምንዴን ነው?

5. እንደ ልደትና የሰርግ ስርአት ያሉት የባህል መገለጫዎች ናቸው ማለት ይቻላል?

ለ. ምንባቡን መሰረት በማድረግ ትክክል የሆነውን ሃሰብ እውነት ስህተት የሆነውን ደግሞ ሀሰት በማለት በፅሁፍ መልሱ፡፡

1. ማንኛውም ማህበረሰብ የራሱ ባህል አለው፡፡

2. ባህላዊ የፀጉር አሰራር የባህል ማሳያ ሊሆን ይችላል፡፡

3. በባህለዊ መንገድ እርቅ ሰላም መፍጠር አይቻሉም፡፡

4. ማንኛውም ማህበረሰብ የተለያየ ባህል ቢኖረውም የሚያስተሳስረው አንዳች ነገር ግን አለው፡፡

5. ባህል ከሰው ልጅ ጋር ብዙም ቁርኝት የለውም፡፡

ተግባር ሁለት፡- ቃላት

ሀ. ከዘህ በታች ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ተመሳሳይ ፍች ስጡ፡፡

1. ባሊጋራ

2. ባህል

3. ማሳያ

4. ህብር

5. መዋብያ

6. ማስታረቅ

ለሚከተለት ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ተቃራኒ ፍች ስጡ፡፡

1. ውልደት 2. መቆራኘት 3. አንድነት 4. ህጻን 5. ማውረድ

ሐ. በሚከተሉት ቃላት አረፍተ ነገሮችን መስረቱባቸው፡፡

1. ባህል
2. ሰላም
3. ማህበረሰብ
4. ይቻላል
5. አለው

2. ተግባር ሶስት፡- መፃፍ

1. በአካባቢያችሁ የለቅሶ ስርዓት እንዴት እንደሚከናወን ወላጆቻችሁን ጠይቃችሁ ፅፋችሁ በመምጣት ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡ፡፡
2. በአካባቢያችሁ ባህላዊ ምርቃት ስነ ስርዓትን ጠይቃችሁ ፅፋችሁ በመምጣት ለመምህራችሁ አሳዩ) ለምሳሌ፡- አባቶች ልጆችን ሲመርቁ የሚገለፅ
3. ልደታችሁን ስታከብሩ የምታደርጓቸውን ስርዓቶችን ፅፋችሁ በመምጣት ለመምህራችሁ አሳዩ፡፡

ክፍል ሶስት፡- ቃላት

ተግባር አንድ፡- የቃላት ተመሳሳይ ፍች

ሀ. በምሳሌው መሰረት ከዘህ በታች ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳይ ፍች ስጡ፡፡

ምሳሌ፡-

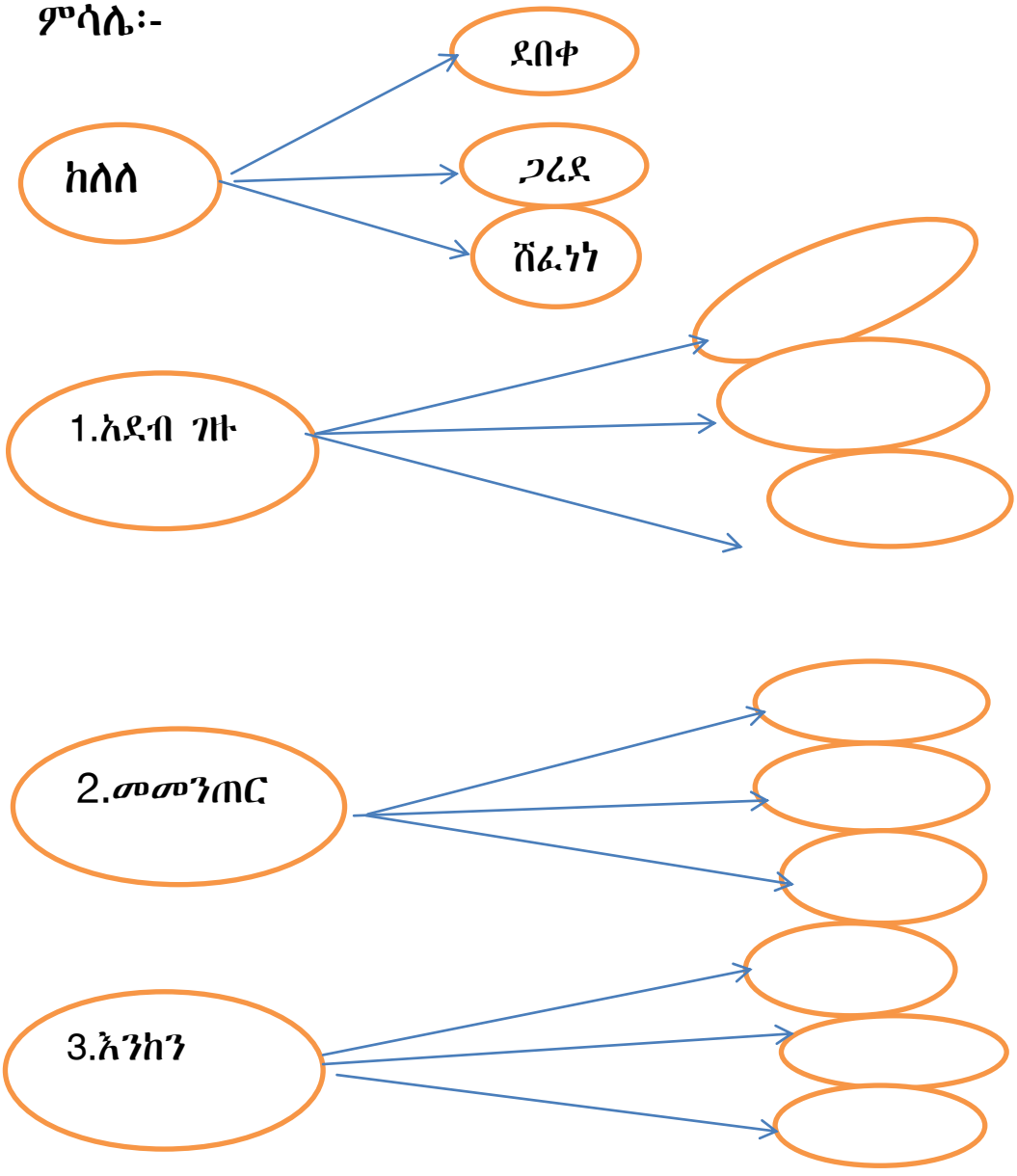

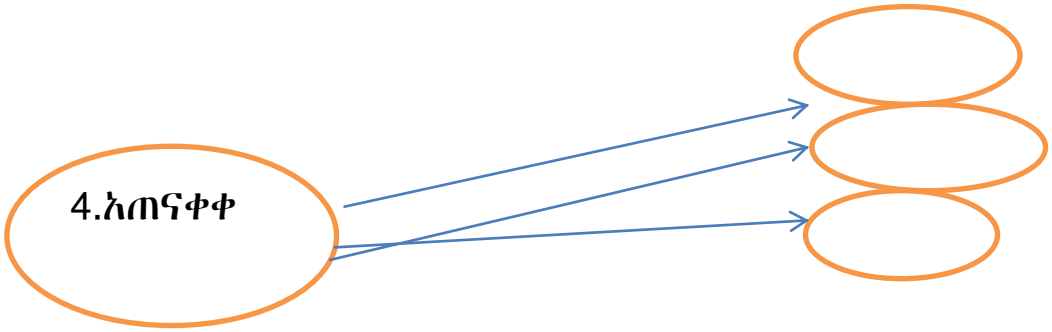

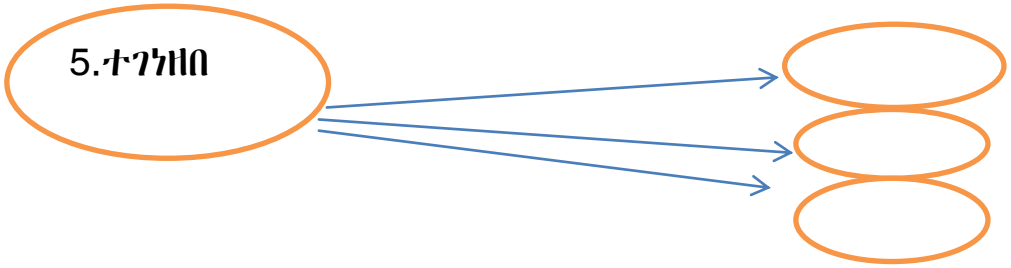

ለ. በ ‹‹ሀ›› ስር ለቀረቡ ቃላት ከ ‹‹ለ›› ስር ተቃራኒ ፍቻቸውን በመምረጥ አዛምዱ።

ሀ	ለ
1. ሸካራ	ሀ. ድርቅ
2. መዘግየት	ለ. አነሰ
3. ንፉግ	ሐ. መፋጠን
4. ልምላሜ	መ. ለጋስ
5. ገዘፈ	ሠ. ፈዘዘ
6. ቀልጣፋ	ረ. ለሰለሰ

ክፍል አራት፡- ፅሀፈት

ተግባር አንድ፡- መፃፍ

ከዘህ በታች የቀረቡትን ቃላት ቅደም ተከተል በማስተካከል ተገቢውን ስርዓተ ነጥቦች ተጠቅማችሁ አረፍተ ነገሮቹን እንደገና አስተካክላችሁ ፃፉ።

1. ፅጌረዳ፣ ወንበር፣ ተቀመጠች፣ ላይ፣ ፀሀይ፣ አውጥታ

2. ወደቀ፣ ህፃኑ ልጅ፣ ተደናቅፎ፣ ሲሮጥ

3. ራቢያ፣ ተመረቀች፣ በጥሩ፣ ውጤት

4. ሂሩት፣ የሂሳብ፣ ሰራች፣ የቤት ሰራ

5. ችግኝ፣ ሳዱቅ፣ ተከለ

6. ሙዚቃ፣ ያሬድ፣ ይወዳሉ፣ ማዳመጥ

7. እወዳለሁ፣ እኔ፣ መዝናኛ፣ መሄዴ፣ ስፌራ

ክፍል አምስት፡- ሰዋስው

ተግባር አንድ፡- መስተዋድድ

ማስታወሻ መስተዋድዶች ከስም በፊት ወይም በኋላ በመምጣት ስሙን ከሌላ ቃል ወይም ሀረግ ጋር የማዋደድ ወይም የማያያዝ ተግባር አላቸው ። መስተዋድዶች የሚባሉት፡- ስለ፣ እንደ፣ ከ፣ ለ፣ ወደ፣ አጠገብ፣ ባሻገር፣ ወዲህ፣ ላይ፣ ታች፣ ውስጥ ወዘተ የመሳሰሉት ናቸው።

ሀ. የሚከተሉትን መስተዋድዶች ምሳሌውን መሰረት በማዴረግ ከስም ለይታችሁ አስምሩባቸው።

ምሳሌ፡- ቤት = አጠገብ (ቤት ስም ሲሆን አጠገብ ደግሞ መስተዋድድ ነው።)

ከ = ሶዶ (ከ መስተዋድድ ሲሆን ሶዶ ደግሞ ስም ነው።)

1. ዛፍ ላይ

2. ስለ ትምህርት

3. ለወንድሙ

4. ሆሳዕና ድረስ

5. ከወንዝ ማዶ

6. ወደ ትምህርት ቤት

ለ. ከዘህ በታች በቀረበው ሰንጠረዝ ውስጥ መስተዋድድ የሆኑትን ቃላት ብቻ ለይታችሁ ፃፉ።

ከ፣ ልጅ፣ ጥቁር፣ ወደ፣ ውስጥ፣ ምርኩዝ፣ ምንኛ፣ እንደ፣ ክብ፣ እስከ፣ ላይ፣ ትንሽ፣ ገዙ፣ አጠገብ፣ ቶሎ፣ ብልህ፣ ታች...

ሐ. ከዘህ በታች የቀረቡትን መስተዋድዶች በመጠቀም አረፍተ ነገር መስርቱ።

1. እስከ

2. አጠገብ

3. ድረስ

4. እንደ

5. ወዲህ

የክለሳ ጥያቄዎች

1. በበዓላት ወቅት በሬዲዮ ወይም በቴሌቭዚን የሚተላለፍ ባህላዊ ዘፈኖችን አዳምጣችሁ፤ ያዳመጣችሁትን ባህላዊ ዘፈን በቃል በማጥናት ለክፍል ጓደኞቻችሁ አቅርቡ።

2. ከተለያዩ የበዓላት አከባበር ስርዓቶች ውስጥ አንዱን በመምረጥ ስለዚያ ባህል ጠይቃችሁ ወይም አንብባችሁ በመምጣት የተረዳችሁትን በፅሁፍ ለመምህራችሁ አቅርቡ።

3. ሁለት ሁለት ስምና ግስ የሆኑ ቃላትን በመጠቀም አረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

4. ለሚከተለት ቃላት ሁለትና ከዚያ በላይ ተመሳሳይ ፍቺ ስጡ።

ሀ. ሰራ ለ. መንስኤ ሐ. አፀና

5. የሚከተለትን መስተዋድዶች በመጠቀም አረፍተ ነገር መስርቱ።
ሀ. እንደ ለ. ጋር ሐ. ስለ መ. ወደ

ምዕራፍ አስር

ገበያ

ከዘህ ምዕራፍ ትምህርት በኋላ ተማሪዎች፡-

- የቀረበላችሁን ምንባብ አዳምጣችሁ መልዕክቱን ትናገራላችሁ፡፡
- በክፍል ደረጃችሁ ያነበባችሁትን ዕሁፍ ዋና ሀሳብ ታብራራላችሁ፡፡
- ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ፍች ትሰጣላችሁ፡፡
- አያያዥ ቃላትን በመጠቀም ድርብ አረፈተ ነገር ትፅፋላችሁ፡፡

ክፍል አንድ፡- ማዳመጥና መናገር

ቅድስትና የገበያ ውሎዋ

ቅድመ ማዳመጥ ጥያቄዎች

1. **በስዕሉ ላይ ምን ምን ነገሮችን ተመልከታችሁ?**

2. **ከወላጆቻችሁ ጋር ገበያ ሄዳችሁ ታውቃላችሁ?**

3. **ገበያ ውስጥ ምን ምን ነገሮች ይገኛል፣ ብላችሁ ትገምታላችሁ?**

ተግባር አንድ፡- አዳምጦ መረዳት

ሀ. የሚከተለትን ጥያቄዎች በቃላችሁ መልሱ፡፡

1. **ባለታሪኳ ወደ ገበያ የሄደችው ምን ለማድረግ ነበር?**

2. **የቅድስት አማርኛ መምህር ምን ፅፎ እንድትመጣ አዘዟት?**

3. **ከከተማው ትንሽ ወጣ ብላ ሰፊ ሜዳ ላይ ነው የተባለው ምኑ ነው?**

4. **ቅዱስት ገበያ ለመሄድ ወላጆቿ አብረዋት ባይሆኑ ብቻዋን ትሄድ ነበር?**

5. **ባህሊዊ የግብይት ስርዓት የሚባለው ምንድን ነው?**

ለ. የሚከተለትን ጥያቄዎች ሃሳቡ ትክክል ከሆነ ‹‹እውነት›› ካልሆነ ደግሞ ‹‹ሀሰት›› በማለት መልሳችሁን በቃል ተናገሩ፡፡ በምክንያት አስደግፉችሁ ግለፁ፡፡

1. **ወላጆቿ የቅድስትን ጥያቄ ለመመለስ ፈቃደኛ አልነበሩም፡፡**

2. **ቅድስት ገበያ ሄዳ የሚያስፈልጓትን ቁሳቁስ ሁሉ ገዛች፡፡**

3. **እነቅድስት የሄዱበት ገበያ ገዥና ሻጩ ያለ ክርክር ይገበያዩበት ነበር፡፡**

4. **በላስቲክ የተወጠሩት ሸራዎች ውስጥ ሸቀጦች በብዛት ይታዩ ነበር፡፡**

5. ቅድስት ገበያ ውስጥ ማስታወሻዋን ትፅፍ የነበረው በግሏ ማጥናት ስለፈለገች ነው።

ተግባር ሁለት፡- መናገር

ጥንድ ጥንድ በመሆን የሚከተለውን ጭውውት አጥንታችሁ በክፍል ውስጥ አቅርቡ።

ከዘህ በታች ነቢያት ሻጭ ነጋዴ ሆና የቀረበችበት፣ ይልቃል ደግሞ ገዥ ሆኖ ቀርቧል። በሁለቱ መካከል የተደረገውን ምልልስ መነሻ በማድረግ እናንተም መምህራችሁ በሚሰጧችሁ መመሪያ መሰረት ጭውውት አድርጉ።

ነብያት፡- የሌብስ፣ የጫማና ሌሎችም የተለያዩ ነገሮች መሸጫ አላት

ይልቃል፡- ጫማ ይኖርሻል?

ነብያት፡- አዎ! መምረጥ ትችላለህ፤ ቁጥር ንገረኝ።

ይልቃል፡- ሰላሳ ስድስት ነው።

ነቢያት፡- ይኸውልህ የተለያዩ ቀለም አማራጮች አለኝ።

ይልቃል፡- ጥቁር ጫማ ነው የምፈልገው።

ነቢያት፡- አለ ዋጋው ሰባት መቶ ሃምሳ ብር ነው።

ተግባር ሶስት፡- ቃላት

ሀ. ለሚከተለት ከምንባቡ ለወጡ ቃላት ተመሳሳይ ፍች ስጡ።

1. አድናቆት

2. ቅኝት

3. በተመስጦ

4. ዘገባ

5. ግብይት

ለ. ለሚከተለት በ‹‹ሀ›› ረድፍ ለቀረቡት ሀረጋት ተስማሚያቸውን ከ ‹‹ለ›› ረድፍ እየመረጣችሁ አዛምድ፡፡

ሀ	ለ
1. ሽቀጥ አከፋፋይ	ሀ. የመሸጫ ቦታ
2. ሰፉ ሜዳ	ለ. ጅምላ ሻጭ
3. የገበያ ተራ	ሐ. በተለምዶ የሚከናወን የንግድ ስርዓት
4. ባህላዊ ግብይት	መ. የተንጣለለ መስክ
5. የዱንጋ ካብ	ሠ. የመሸጫ መደብ

ተግባር አራት፡- መፃፍ

የሚከተለትን ጥያቄዎች በመመሪያው መሰረት በፅሁፍ መልሱ፡፡

1. በአካባቢያችሁ ወደሚገኝ ገበያ ከወላጆቻችሁ ጋር በመሄድ ባህላዊ የግብይት ስርዓቱ እንዴት እንደሚከናወን ፅፋችሁ በመምጣት ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡ፡፡ 2. በባህላዊ የግብይት ስርዓት ከዘመናዊ የግብይት ስርዓቱ በምን እንደሚለይ በሰፈራችሁ አንድ የምታውቁትን ነጋዴ ጠይቃችሁ ፅፋችሁ በመምጣት ለመምህራችሁ አሳዩ፡፡ በፅሁፋችሁ ውስጥ ተገቢውን ስርዓተ ነጥብ መጠቀማችሁን አትርሱ፡፡

ክፍል ሁለት፡- ንባብ

አዱስ አበባና የገበያ ቦታዎቿ

ቅድመ ንባብ ጥያቄዎች

1. ስዕሉን በመመልከት የተረዳችሁትን ሀሳብ ለመምህራችሁ ተናገሩ፡፡

2. በአካባቢችሁ የምታውቋቸውን የገበያ ስፈራዎች ጥቀሱ፡፡

3. ‹‹አዲስ አበባና የገበያ ቦታዎቿ›› የሚለው ምንባብ ስለምን የሚያስረዳ ይመስላችኋል? አዲስ አበባና የገበያ ቦታዎቿ አዲስ አበባ የሀገሪቷ ዋና ከተማ እንደመሆኗ ከፍተኛ የሆነ የንግድ እንቅስቃሴ የሚታይባት ከተማ ናት፡፡ በከተማዋ ትልልቅ ዘመናዊና ባህላዊ የግብይት ስርዓቶች በስፋት ይከናወኑባታል፡፡ የተለያዩ የግብይት ቦታዎችም በብዛት አሏት፡፡ ዋና ዋናና ታዋቂ የግብይት ስፍራዎች ከሚባለት ውስጥ እንዱ መርካቶ፣ ሸሮ ሜዳ፣ ሾላ ገበያ፣ ካራና የመሳሰሉትን መጥቀስ ይቻላል፡፡ የመርካቶ ገበያ ግዙፍ የገበያ ቦታ ሲሆን ከጅምላ ማከፋፈያ አንስቶ እስከ ችርቻሮ መሸጫ ድረስ ሁለም በአቅሙ የሚገበያይበት ቦታ ነው፡፡ መርካቶ ባህላዊና ዘመናዊ ግብይት ስርዓት በጥምረት የሚቀርቡበት ቦታ ነው፡፡ በመሆኑም ከሀገሪቱ የተለያዩ ክፈሎች የሚመጡ በርካታ ነጋዴዎች የሚገናኙበት የገበያ ስፈራ ነው፡፡ ይህ ስፈራ ከፍተኛው የግብይት ስርዓት የሚካሔድበት በመሆኑ በአብዛኛው በገቸና ሻጭ ወይም በሰው ብዛት የተጨናነቀ ነው፡፡ ሌላኛው በከተማዋ የሚገኘው የገበያ

ቦታ ሸሮ ሜዳ ነው። ሸሮ ሜዳ ሀገር በቀል የሆኑ ባህላዊ አልባሳት የሚገኙበት ቦታ ነው። ገበያው ውስጥ ገብቶ ግራና ቀኙን በተመለከተ በተለያየ ህብረ ቀለማት ያሸበረቁት ባህላዊ አልባሳት ሳትገዙኝ አትለፉኝ የሚለ ይመስላሉ። ከዘህም የተነሳ አብዙኛውን ጊዚ ወጮገበያ ስፈራ የገባ ሰው ሳይገዙ ባድ እጁን አይወጣም። በእለቱ ገንዘብ ባይኖረው እንኳ ተመልሶ ለመሄዴ ቀጠሮ የሚያዝለት የገበያ ስፍራ ነው። በከተማዋ በተለይ በዓመት በዓል ወቅት በእንስሳት ግብይት የሚታወቁ ቦታዎችም አሉ። ከነዘህ ውስጥ የሾላ ገበያና ካራ ይጠቀሳሉ። የሾላ ገበያ ከእንስሳት በተጨማሪ የተለያዩ ምግብና ምግብ ነክ ያልሆኑ ነገሮች በስፋት የሚገኙበት ነው፡ ። የሾላ ገበያ የተለያዩ የንግድና የፍጆታ እቃዎች በተመጣጣኝ ዋጋ ይቀርቡበታል ከሚባሉ ስፈራዎች አንዱ ነው። በቁም እንስሳት ግብይትም ድሮ፣ በግና ፍየል ከጠቦት እስከ ሙክት አቅሙ በቀፈደ የእርድ በሬም የሚቀርብበት ገበያ ነው። የካራ ገበያም በስፋት በቁም እንስሳት ግብይት የሚታወቅ ነው። በመሆኑም በዓመት በዓሉ ዋዜማ የተለያዩ ለእርድ የሚውሉ የቁም እንስሳት ለማግኘት ወይም ለመግዛት ከተለያዩ የከተማዋ ክፍሎች ሰዎች በብዛት ወደዘያ ስፍራ በመሄድ ይገበያያሉ።

ተግባር አንድ፡- አንብቦ መረዳት

ሀ. ከዘህ በታች ለቀረቡት ከምንባቡ ለወጡ ጥያቄዎች ምንባቡን መሰረት በማድረግ በቃል መልስ ስጡ።

1. በአዱስ አበባ ከተማ ውስጥ የሚታወቁ ዋና ዋና የገበያ ቦታዎችን ዘርዝሩ።

2. አዱስ አበባ ውስጥ በትልቅነቱ የሚታወቀው የገበያ ቦታ የትኛው ነው?

3. የሸሮ ሜዲ ገበያ የሚታወቀው በምን የግብይት አይነት ነው?

4. ከምንባቡ የተረዳችሁትን ዋና ሀሳብ ለመምህራችሁ ተናገሩ።

ለ. በምንባቡ መሰረት ትክክል ከሆነ እውነት ስህተት ከሆነ ሀሰት በማለት መልሳችሁን በቃል ተናገሩ።

1. ከጅምሊ ማከፋፈያ እስከ ችርቻሮ ንግድ ሁለም እንደየአቅሙ የሚገበያይበት ቦታ መርካቶ ነው።

2. አዱስ አበባ ከተማ ዘመናዊ የግብይት ስርዓት ብቻ የሚከናወንባት ከተማ ናት።

3. ባዳመጣችሁት ምንባቡ ውስጥ በተጠቀሱት የገበያ ስፌራዎች በሁለም ቦታ የቁም እንስሳት ብቻ ይሸጣሉ።

4. ከተለያዩ የሀገሪቱ ክፍሎች በመምጣት የሚገበያዩበት ትልቁ ቦታ ሾላ ገበያ ነው።

ተግባር ሁለት፡- መናገር

1. ወላጆቻችሁ ብዙ ጊዚ የሚገበያዩበትን ቦታ ጠይቃችሁ ምን ምን ነገሮች እንደሚሸጡ ጠይቃችሁ ለመምህራችሁና ለክፍሉ ጓደኞቻችሁ ተናገሩ።

2. ገበያ የሚለውን ቃል ስትሰሙ በሃሳባችሁ የሚመጣውን ነገር በፅሁፍ ካዘጋጃችሁ በኋላ ለምመህራችሁ በቃል አቅርቡ።

ተግባር ሶስት፡- ቃላት

ከዘህ በታች በቀረቡት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ለተሰመረባቸው ቃላት አውዳዊ ፍች ስጡ።

1. የተለያዩ የመገበያያ ስፍራዎች በከተማችን ውስጥ ይገኛለ።

2. መርካቶ ውስጥ የጅምላ ንግድ የተለመደ ነው።

3. ከተለያዩ የሀገሪቱ ክፍሎች የሚመጡ በርካታ ነጋዴዎች አሉ።

4. አብዙኛው የግብይት ስፌራ በሻጭና ገዥ የተጨናነቀ ነው።

5. የካራ ገበያ በስፋት በቁም እንስሳት ግብይት የሚታወቅ ነው።

ተግባር አራት፡- መፃፍ

1. መርካቶ ውስጥ ያለትን የተራ ስሞች ወላጆቻችሁን ጠይቃችሁ ፅፋችሁ በመምጣት ለመምህራችሁ አሳዩ።

2. ወላጆቻችሁ ልብስ ወይም ሌላ ነገር ሲገዙ ከሻጩ ጋር ያለውን የዋጋ ክርክር ጠይቃችሁ ፅፊችሁ በመምጣት ለመምህራችሁ ተናገሩ።

ክፍል ሶስት፡- ቃላት

ተግባር አንድ፡- ተቃራኒና ጥምር ቃላት

ሀ. ለሚከተለት ቃላት ተቃራኒ ፍቻቸውን በፅሁፍ ስጡ።

1. ቸከለ

2. ዝምተኛ

3. ታላቅ

4. ተናወጠ

5. አዋደደ

ማስታወሻ፡- ልብ አድርቅ፣ ሆደ ሰፊ፣ ሰማይ ጠቀስ፣ ልቦለድ፣ ቃለ አጋኖ ...የመሳሰለት ጥምር ቃላት ይባላል።

.ለ. በ ‹‹ሀ›› ረድፍ ለቀረቡት ቃላት ተመሳሳያቸውን ከ ‹‹ለ›› ረድፍ በመምረጥ አዛምዱ።

ሀ	ለ
1. እጀ ሰባራ	ሀ. ዋጋ አወረደ
2. ዋጋ ሰባሪ	ለ. ባለጌ
3. ስር ሰደደ	ሐ. ያልረባ ስራ

4. ስመ ጥር መ. ገናና፣ ዛነኛ

5. አይን አውጣ ሠ. ተጠናከረ

ሐ. በሚከተለት ቃላት አረፍተ ነገር መስርቱ፡፡

1. ወበቅ

2. ቀለብ

3. በረከት

4. ማዳከም

5. መዳረሻ

ክፍል አራት፡- ፅህፈት

የሚከተለትን ጥያቄዎች በፅሁፍ መልሱ፡፡

1. ‹‹አዱስ አበባ እና የገበያ ቦታዎቿ›› የሚለውን ምንባብ አንድ ጊዜ በጥሞና ደግማችሁ አንብቡ፡፡ ከዘያም የእያንዳንዱን አንቀፅ ዋና ሃሳብ ለይታችሁ አውጡ፡፡ ዋና ሃሳቡን በራሳችሁ ሃሳብ አብራርታችሁ ፃፉ፡፡ተገቢውን ስርዓተ ነጥብ መጠቀማችሁን አትርሱ፡፡

2. በቡዴን በመሆን በአካባቢያችሁ ወደሚገኝ አንድ የልብስ መሸጫ በመሄድ የዋጋ ዝርዝር ጠይቃችሁ በመምጣት ዘገባ ፅፋችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ፡፡

ክፍል አምስት፡- ሰዋስው

ተግባር አንድ፡- አያያገሮችን መለየት

በሚከተለት አረፍተ ነገሮች ውስጥ ያሉትን አያያገሮች ለይታችሁ አስምሩባቸው፡፡

1. አክስቱ እሁድ ወይም ሰኞ ትመጣለች፡፡

2. ዙሪ ከባድ ዝናብ እየጣለ ቢሆንም ትምህርት ቤት መሄድ አለብኝ።

3. ገበያ የሄዱት የዓመት በዓል ዶሮ ልገዛ እንጂ ልብስ ለመግዛት አይደለም።

4. ዛሬ ኪስ ጨዋታ ለማየት እሄደለሁ፤ ስለዚህ ስራዬን በጊዜ መጨረስ አለብኝ።

5. ፈተና እየደረሰ ስለሆነ ሁላችንም ማጥናት አለብን።

ለ. ከዚህ በፊት በቀደሙት ምዕራፎች ያነሳናቸውን የቃል ክፍሎች ለማስታወስ ሞክሩ። ከዘህ በታች ስም፣ የስም ገሊጮች፣ ግስ፣ የግስ ገላጮችና መስተዋድዶች ተደባልቀው ቀርበዋል። እያንደንዳቸውን በየምድባቸው ለይታችሁ ፃፉ።

ወደ፣ ክፉ፣ ቀጭን፣ ገነባ፣ ምንኛ፣ ናቸው፣ ልዑል፣ ግብርና፣ ቶሎ፣ አጠገብ፣ አስተዋለ፣ ሀብት፣ ያፈት፣ ገና፣ ስለ፣ ገመተ፣ አስከ፣ ንፉግ፣ ክፉኛ፣ የዋህ፣ አሁን፣ ላይ፣ ጎበዝ...

1. ስም ....

2. የስም ገላጭ..... ....

3. ግስ ....

4. የግስ ገላጭ..... ....

5. መስተዋድድ..... ....
.....

ሐ. የሚከተለትን ያልተሟሉ አረፍተ ነገሮች በተገቢው ቃል አሟሉ። አነበበ፣ ስለ፣ እስከ፣ ገበያ፣ አንብቡ፣ ጎበዝ፣ ጥቁር፣ በፍጥነት

1. ..... የተለያዩ ነገሮች የሚሸጡበት ቦታ ነው።

2. አየለች ከቤት ..... ወጣች

3. በመማሪያ መፅሃፌ ላይ ያለውን ምንባብ በየግላችሁ .....

4. ..... ነጋዴ በመሆኑ ትልቅ ደረጃ ሊይ ደረሰ።

5. ከቤታችን ..... ትምህርት ቤት ድረስ በእግሬ መጣሁ።

መ. የሚከተለትን አያያዥ ቃላት ወይም ሀረጋት በመጠቀም አረፍተ ነገር መስርቱ።

1. ሆኖም

2. ነገር ግን

3. ይሁን እንጅ

4. ወይም

5. እና

የክለሳ ጥያቄዎች

1. ባህላዊና ዘመናዊ የግብይት ስርዓትን በተመለከተ በቴሌቭዥን የሚተላለፈውን ዘገባዎችን አዳምጣችሁ በማስታወሻችሁ በመያዝ ለክፍል ጓደኞቻችሁ በቃል ተርኩላቸው።

2. ስለሻጭና ገዥ የሚያነሱ ፅሁፍችን ፈልጋችሁ አንብቡ። ያነበባችሁትን ፅሁፍ ዋና ሀሳብ በማስታወሻ ደብተራችሁ በመፃፍ ለክፍል ጓደኞቻችሁ አንብቡላቸው።

3. ለሚከተለት ቃላት ተመሳሳይ ፍች ስጡ። ሀ. ውጥረት ለ. መጠጊያ ሐ. እንደልብ መ. ባለጠጋ

4. የሚከተለትን ቃላት በመጠቀም ድርብ አረፍተ ነገሮችን ፃፉ።

ሀ. ቢሆንም ለ. ስለሆነም

6. የሚከተለትን አያያገሮች በመጠቀም አረፍተ ነገሮችን መስርቱ።

ሀ. ግን ለ. ወይስ ሐ . ከዘያም

የቃላት ፍች

ቃል	ፍች
ሀያል	ጠንካራ፣ የማይሸነፍ፣ ብርቱ፣ ሀይለኛ
ሁነኛ ሰው	ታማኝ፣ ሀቀኛ፣ ተስማሚ ህመም
በሽታ፣	ደዌ፣ ጤና ማጣት
ህብረት ፡ ሁኔታ	የመረዳዳት፣ የመተባበር፣ የመተጋገዝ
ለማ፡	ቀና አደረገ፣ በለፀገ፣ ለመለመ
ለገሰ፡	መለገስ፣ መቸገር፣ መስጠት
መሄድ	መራመዴ፣ መገስገስ መላ
ዘዴ	ብልሃት፣ ማስተዋል መመኘት
ማሰብ፣	መከጀል፣ መሻት መስማማት
ማፍቀር፣	መዋደድ፣ መዋዋል፣ መደራደር
ረቂቅ	ብሌህ፣ አስተዋይ ሆነ፣ ተጠበበ ርህራሄ
አዘኔታ፣	ቸርነት፣ ደግነት፣ መራራት ሰበብ
ሳቢያ፣	ምክንያት፣ መንስኤ
ስነ-ጥበብ	ስእል፣ቅርፃ ቅርፅ፣ ሙዚቃ፣ ስነ ፅሁፍ
ቀረበ	ተጠጋ፣ ለመድረስ ትንሽ ቀረው
ቀየረ	ለወጠ፣ ተካ፣ አዞረ፣ ብልሹ
የማይረባ፣	የማይጠቅም

ባህል	ልምድ፣ ወግ
ተመቸ	ደላ፣ተስማማ፣ምቹ ሆነ
ተሰናኘ ተቀኘ	ተሰራጨ፣ተስማማ፣ ተገጣጠመ
ደረሰ፣	አሰበ አመለከተ
አሳየ፣	አስረዳ፣ ጠቆመ
አስተናገደ:	ተቀበለ፣ አበለ፣
አጠጣ፣	ጋበዘ
ከመረ፡	ቆለለ፣ ደረደረ፣ አነባበረ ከረከመ
አሳጠረ፣	አስተካከለ፣ ቀረጠፈ
ውበት፡ ውደድር	ቆንጆ፣ ያማረ፣ ደምግባት
ፈክክር፣	ክርክር፣ ውርርድ ጨመቀ
ጠመዘዘ፣	አንጠፈጠፈ
ፀጋ፡	ሀብት፣ ስጦታ፣ ረድኤት ፈፀመ
ጨረሰ፣	አጠናቀቀ፣ ሰራ፣ አደረገ

ዋቢ ፅሁፍች

ቅድስት ማርያም ዩኒቨርሲቲ (1995) ስነ ቃል። አዲስ አበባ፣ ያልታተመ።

በላይነሽ የሻው እና ቢረሳው ታደሰ (2010) አማርኛ 3ኛና 4ኛ ክፍል። አዲስ አበባ፣ አስቴር ነጋ አሳታሚ ድርጅት።

ባህል ወ ቱሪዝም (2008) አዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር ባህልና ቱሪዝም ቢሮ ቅፅ 7፣ ቁጥር 12፣ 7-8።

ባየ ይማም (2004) አጭርና ቀላል የአማርኛ ሰዋስው። አዲስ አበባ፣ አልፋ ፕሪንተር።

አላምረው ገብረ ማርያም (2002) አማርኛ መማርያ መፅሀፍ 1-4ኛ ክፍል። አዲስ አበባ፣ አልፋ ማተሚያ ቤት።

አስምረት ብስራት (2013) የዛሬ አበባዎች የነገ ፍሬዎች። አዲስ ዘመን ጋዜጣ

አብርሃም እንደሻው (ዓ/ም ያልተጠቀሰ) ኢትዮጲስ ቁጥር 2

አዱስ ዘመን (2013) የኢትዮጵያ ፕሬስ ድርጅት። ከዌብሳይት ላይ የተወሰደ።

ከበደ ሚካኤሌ (1999) ታሪክና ምሳሌ ።1ኛ መፅሃፍ፣አዲስ አበባ፣ ሜጋ አሳታሚ ድርጅት።

ውዲሊት ገዲሙ (2010) ብዴሪን ያሌከቶሆች ወፌ። አጠቃሊይ አማርኛ አጋዣ ከ1-4ኛ ክፌሌ ኤች ኬ አሳታሚ

ፌደራል ትራንስፖርት ባለስልጣንና ትምህርት ሚኒስቴር (2011) የትምህርት ቤቶች የመንገድ ትራፊክ ደህንነት ክበባት አደረጃጀትና አሰራር። ንቁ በርታ ማተሚያ ቤት።

ዲንኤሌ ወርቁ (2011) የተማሩት እህትማማቾች። አዲስ አበባ፣ USAID- READ II PROJECT::

ዲንኤሌ ወርቁ (2011) የዛፍች ጠላት ማን ነው። አዲስ አበባ። USAID- READ II PROJECT

USAID (2019) የሀና ጊዚ አጠቃቀም። አዱስ አበባ፣ READ II PROJECT::

USAID (2019) የመንገጥ አይነቶች ። አዱስ አበባ፣ READ II PROJECT::

USAID (2019) የቅድስት ውል ዘገባ። አዲስ አበባ፣ READ II PROJECT

ከ 1 አስከ 10	
የአማርኛ ቁጥሮች	የአረብኛ ቁጥሮች
፩	1
፪	2
፫	3
፬	4
፭	5
፮	6
፯	7
፰	8
፱	9
፲	10

ከ11 አስከ 20	
የአማርኛ ቁጥሮች	የአረብኛ ቁጥሮች
፩፩	11
፩፪	12
፩፫	13
፩፬	14
፩፭	15
፩፮	16
፩፯	17
፩፰	18
፩፱	19

ከ 20 አስከ 100	
የአማርኛ ቁጥሮች	የአረብኛ ቁጥሮች
፳	20
፴	30
፵	40
፶	50
፷	60
፸	70
፹	80
፺	90
፻	100

ከ 200 አስከ 1000	
የአማርኛ ቁጥሮች	የአረብኛ ቁጥሮች
፪፻	200
፫፻	300
፬፻	400
፭፻	500
፮፻	600
፯፻	700
፰፻	800
፱፻	900
፲፻	1000

ከ 2000 አስከ 10000	
የአማርኛ ቁጥሮች	የአረብኛ ቁጥሮች
፳፻	2000
፴፻	3000
፵፻	4000
፶፻	5000
፷፻	6000
፸፻	7000
፹፻	8000
፺፻	9000
፻፻	10000

ግዕዝ	ካዕብ	ሣልስ	ራብዕ	ሐምስ	ሣድስ	ሣብዕ
ሀ	ሁ	ሂ	ሃ	ሄ	ህ	ሆ
ለ	ሉ	ሊ	ላ	ሌ	ል	ሎ
ሐ	ሑ	ሒ	ሓ	ሔ	ሕ	ሖ
መ	ሙ	ሚ	ማ	ሜ	ም	ሞ
ሠ	ሡ	ሢ	ሣ	ሤ	ሥ	ሦ
ሰ	ሱ	ሲ	ሳ	ሴ	ስ	ሶ
ሸ	ሹ	ሺ	ሻ	ሼ	ሽ	ሾ
ቀ	ቁ	ቂ	ቃ	ቄ	ቅ	ቆ
በ	ቡ	ቢ	ባ	ቤ	ብ	ቦ
ተ	ቱ	ቲ	ታ	ቴ	ት	ቶ
ቸ	ቹ	ቺ	ቻ	ቼ	ች	ቾ
ኀ	ኁ	ኂ	ኃ	ኄ	ኅ	ኆ
ነ	ኑ	ኒ	ና	ኔ	ን	ኖ
ኘ	ኙ	ኚ	ኛ	ኜ	ኝ	ኞ
አ	ኡ	ኢ	ኣ	ኤ	እ	ኦ
ከ	ኩ	ኪ	ካ	ኬ	ክ	ኮ
ኸ	ኹ	ኺ	ኻ	ኼ	ኽ	ኾ
ወ	ዉ	ዊ	ዋ	ዌ	ው	ዎ
ዐ	ዑ	ዒ	ዓ	ዔ	ዕ	ዖ
ዘ	ዙ	ዚ	ዛ	ዜ	ዝ	ዞ
ዠ	ዡ	ዢ	ዣ	ዤ	ዥ	ዦ
የ	ዩ	ዪ	ያ	ዬ	ይ	ዮ
ደ	ዱ	ዲ	ዳ	ዴ	ድ	ዶ

ጀ	ጁ	ጂ	ጃ	ጄ	ጅ	ጆ
ገ	ጉ	ጊ	ጋ	ጌ	ግ	ጎ
ጠ	ጡ	ጢ	ጣ	ጤ	ጥ	ጦ
ጨ	ጩ	ጪ	ጫ	ጬ	ጭ	ጮ
ጸ	ጹ	ጺ	ጻ	ጼ	ጽ	ጾ
ጸ	ጹ	ጺ	ጻ	ጼ	ጽ	ጾ
ፀ	ፁ	ፂ	ፃ	ፄ	ፅ	ፆ
ፈ	ፉ	ፊ	ፋ	ፌ	ፍ	ፎ
ፐ	ፑ	ፒ	ፓ	ፔ	ፕ	ፖ
ቨ	ቩ	ቪ	ቫ	ቬ	ቭ	ቮ